

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 58.

Tisdagen den 14 Maj.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och 7 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången Stats-Utskottets utlåtande N:o 61.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning angående förbättrad pensionering för landtmäteristaten.

I *mom. a* hade Utskottet utlåtit sig öfver Kongl. Maj:ts förslag om höjande af förste landtmätarnes pensioner samt på anförda skäl hemställt: *Ang. förste landtmätares pensionering.*

att Riksdagen, med bifall till berörda nådiga förslag, måtte medgifva, "att förste landtmätare, som vid afskedstagandet tjenat i minst 30 år och under sammanlagdt minst 25 år varit tjänsteman vid Generallandtmäterikontoret eller storskiftes- eller afvittringslandtmätare, eller vice kommissionslandtmätare, kommissionslandtmätare, andre eller förste landtmätare, må vid uppnådda 60 lefnadsår berättigas att på allmänna indragningsstaten undfå pension till årligt belopp af 2,500 kronor."

Beträffande denna hemställan anförde

Herr Lind: Jag för min del kan icke förena mig i det slut, hvartill Utskottet kommit i denna fråga. Utskottet tyckes i detta hänseende hafva kommit till samma resultat hvilket gjort sig gällande i andra frågor rörande pensioners beviljande, nemligen att de, som arbeta mest och tyngst blifva allra minst belönade, hvilket jag alltid ogillat. Jag önskar därför för min del att få den Kongl. propositionen ändrad derhän, att det pensionsbelopp Kongl. Maj:t föreslagit och Utskottet tillstyrkt måtte nedsättas till 2,000

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 58.

Ang. förste
landtmätares
pensionering.
(Forts.)

kronor. Jag får tillfälle att göra enahanda yrkande om nedsättning vid följande punkt, emedan jag icke heller rörande densamma kan godkänna Utskottets förslag. Jag yrkar således nedsättning i pensionsbeloppet med 500 kronor.

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet Thyselius: Här förefaller det egna förhållande att en framställning till Kongl. Maj:t om förhöjning i förste landtmätarnes pensioner gjordes först och sedermera en framställning om förhöjning i deras löner. Den förra frågan företogs också först till afgörande, och resultatet deraf blef att Kongl. Maj:t beslutade en proposition derom att pensionerna för förste landtmätarne måtte bestämmas till 2,500 kronor. Då sedermera frågan om löneförhöjning för samma tjänstemän förekom, ansåg sig Kongl. Maj:t af Riksdagen i sådant hänseende böra begära en förhöjning i deras löneinkomster, så att desamma efter tio års tjenstgöring skulle utgöra 3,000 kronor. Riksdagen har nu fastställt desamma att utgå med endast 2,600 kronor årligen. Om icke frågan om bestämmandet af pensionerna för dessa förste landtmätare redan förelegat, hade kanske följden af den dem medgifna löneförhöjningen blifvit att jemväl pensionerna föreslagits till 2,600 kronor.

Att vid sådant förhållande nu nedsätta pensionerna för förste landtmätarne under det begärda beloppet 2,500, hoppas jag icke blifva Kammarens beslut.

Herr Lind: Under de år, jag haft den äran att vara ledamot i denna Kammare, har jag ofta hört åberopas att förste landtmätarne icke hafva någon strängare sysselsättning, än att de blott en eller två dagar i månaden behöfva vara i tjensteutföring såsom förste landtmätare. Det tyckes mig derföre som om Riksdagen hade gått dessa tjänstemän till mötes tillräckligt genom att förhöja lönerna för dem, på sätt vid denna riksdag egt rum, till 2,600 kronor och kan icke finna annat än att man tillräckligt belönar deras arbete genom att bevilja dem det pensionsbelopp, jag nyss tagit mig friheten föreslå.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits såväl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som ock på det yrkande, Herr Lind framställt, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Mom. b.

Kongl. Maj:t hade föreslagit:

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.

att kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, som vid afskedstagandet tjenat i minst 30 år och under sammanräknade minst 25 år varit tjänsteman vid Generallandtmäterikontoret eller storskiftes- eller afvittringslandtmätare, vice kommissionslandtmätare, kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, måtte,

om han tillika vid afskedstagandet uppnått minst 60 lefnadsår, på allmänna indragningsstaten undfå pension, till årligt belopp af 1,600 kronor, dock att sådan pension icke finge tillgodokomma kommissionslandtmätare, som fortföre att tjenstgöra såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare, eller i sådan egenskap redan uppbure pension å allmänna indragningsstaten.

Om kommission - och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

I anledning af nämnda förslag hade Utskottet i förevarande moment hemstätt:

att Kongl. Maj:ts nådiga framställning om förbättrad pensionering för kommissionslandtmätarne icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Varande mot denna hemställda reservation inom Utskottet anmäld af Herr *L. Nordenfält*, hvilken för sin del yrkat, att Utskottets förslag i *mom. b och c* måtte utbytas mot ett tillstyrkande af följande lydelse:

“att kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, som vid afskedstagandet tjenat i minst 30 år och under sammanräknade minst 25 år varit tjensteman vid Generallandtmäterikontoret, eller storskiftes- eller afvittringslandtmätare, vice kommissionslandtmätare, kommissionslandtmätare eller andre landtmätare, må, om han tillika vid afskedstagandet uppnått minst 60 lefnadsår, på allmänna indragningsstaten undfå pension till årligt belopp af 1,600 kronor, dock att sådan pension icke må tillgodokomma kommissionslandtmätare, hvilken icke pröfvas hafva, så vidt på honom berott, under nämnda 25 år varit verksam såsom landtmäteritjensteman eller i annan statens tjenst, eller som fortfar att tjenstgöra såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare eller i sådan egenskap redan uppbär pension å allmänna indragningsstaten.”

Sedan uppläsning skett af Utskottets här ofvan anförda hemställda, lemnades ordet på begäran till

Chefen för Kongl. Civildepartementet Herr Statsrådet *Thyselius*: Stats-Utskottet har icke funnit skäl tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition om förbättrad pensionering för kommissionslandtmätarne, hvarken med hänsyn till den tid då pensionsrätten skulle inträda eller i afseende å det belopp, hvarmed pensionerna skulle utgå. Med anledning af de skäl Utskottet angifvit för sitt afstyrkande af hvad Kongl. Maj:t i sådant afseende föreslagit, anhåller jag att få yttra några ord.

Utskottet säger: att “kommissionslandtmätarne knappast kunna anses i egentlig mening vara i statens tjenst, då de hvarken af staten åtnjuta någon aflöning eller, när de ej efter enskildt aftal med jordegare åtaga sig förrättningar, hafva i och för sin befattning några särskilda åligganden.”

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Det är visserligen en sanning att kommissionslandtmätarna ej äro i åtnjutande af någon lön från statens sida, men för att blifva intagen på landtmäteristaten erfordras likväl att sökanden aflagt en slags embetsexamen, och för att sedermera vinna befordran till kommissionslandtmätare hafva aspiranterne dessförinnan att genomgå flera grader samt visa prof på skicklighet och pålitlighet i de göromål som tillhöra landtmäteriet. Kommissionslandtmätaren har äfven dessutom åtskilliga påminnelser om att han är en statens tjänsteman. Så står han under noggrann kontroll af åtskilliga öfverordnade myndigheter, såsom Konungens Befallningshafvande, Landtmäteristyrelsen och förste landtmätaren i länet. Der till kommer, att han är skyldig att af de kartor, som upprättas vid de af honom verkställda förrättningar, öfverlemna ett renoveradt exemplar till Generallandtmäterikontoret, till följd af hvilken föreskrift hos nämnda myndighet nu finnas kartor till ett värde af flere millioner kronor, utan att staten därför behöft vidkännas någon utgift; och dessa kartor tjena icke allenast till ledning vid afgörandet af enskildes eganderättstvister, utan de utgöra äfven ett underlag för de topografiska och geologiska karteverken, ett underlag som staten eljest skulle varit nödsakad att med stora uppoffringar förskaffa sig. Dessutom är äfven att taga i betraktande att kommissionslandtmätarna icke äro fria yrkesmän, utan förpligtade att för sitt arbete åtnöjas med den ersättning, som finnes bestämd i en af Kongl. Maj:t fastställd taxa. Hvad åter angår påståendet, att deras användande skulle till hufvudsaklig del vara beroende af enskildt aftal, så eger ett sådant förhållande rum allenast vid sådana förrättningar, af hvilka tredje mans rätt icke är på något sätt beroende, men så snart det är fråga om laga skifte eller annan förrättning som rörers annans, än sökandens rätt, så tillkommer det Konungens Befallningshafvande att till förrättningens utförande förordna lämplig landtmätare, och något enskildt aftal kan då icke blifva uteslutande afgörande för Konungens Befallningshafvandes val. Äfven är kommissionslandtmätaren förbunden att i åskilliga andra fall ställa sig Konungens Befallningshafvandes föreskrifter till efterrättelse, äfvensom att biträda vederbörande domhafvande vid åtskilliga af hans embetsförrättningar.

Såsom ett skäl för sitt afstyrkande af bifall till den i fråga varande Kongl. propositionen anför Utskottet vidare, att bestämmandet af kommissionslandtmätarnes antal är öfverlemnadt åt länsstyrelserna, enär enligt gällande landtmäteriinstruktion, kommissionslandtmätare, hvilka efter anmälan af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, utaf landtmäteristyrelsen hos Kongl. Maj:t till sina befattningar föreslås, skola anställas i länen till så stort antal som behovet fordrar. Icke heller denna uppgift är fullt enligt med verkliga förhållandet. Landtmäteriförrättningar kunna nemligen verkställas icke blott af förste landtmätaren och kommissionslandtmätare utan äfven af vice kommissionslandtmätare, och hvad beträffar tillsättandet af kommissionslandtmätare, så är detta icke uteslutande beroende af Konungens Befallningshafvandes för-

slag, utan detta förslag är underkastadt pröfning af Kongl. Maj:t, och i följd af denna pröfning inträffar det hvarje år, att icke alla, som blifvit till dylik befattning föreslagna, af Kongl. Maj:t utnämnts, då Kongl. Maj:t ansett att antalet af dessa tjänstemän bort, så vidt omständigheterna medgifva, inskränkas. Detta har äfven haft till följd att icke på långt när alla, som dertill förvärfvat författningsenlig kompetens, blifvit af Kongl. Maj:t nämnde till kommissionslandtmätare.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Utskottet fortsätter härefter: "Då inom flere provinser arbetena med laga skiften torde vara i det närmaste afslutade, har det förefallit anmärkningsvärdt, att kommissionslandtmätarnes antal det oaktadt under de sista 25 åren ökats. Enligt erhållen upplysning utgjorde nemligen år 1853 deras antal 190, men uppgår nu till 262". Med anledning häraf ber jag att få erinra, att, såsom jag nyss nämnde, landtmäteriförrättningar kunna utföras äfven af vice kommissionslandtmätarne, och dessas antal har sedan 1853 nedgått från 189 till 69, således en minskning af icke mindre än 120. Anledningen dertill att antalet af kommissionslandtmätare för närvarande är så betydligt, har man att söka i den omständigheten, att den för dem fastställda pensionen utgör allenast 900 kronor, ett belopp så lågt, att hvarje kommissionslandtmätare, som icke i följd af sjukdom eller annan trängande anledning är fullkomligt urständsat till vidare tjänstgöra, ser sig för utkomstens skull nödsakad att kvarstå, nemligen intill dess döden gör ett slut på hans mödosamma bana.

Härförutom är att märka, att af de i tjenst nu kvarstående kommissionslandtmätarne äro 46 anställda såsom storskiftes- eller afvittringslandtmätare; och i denna sin egenskap äro de berättigade till en pension af 2,000 kronor; sålunda 400 kronor mera än Kongl. Maj:t nu begärt för kommissionslandtmätarne.

Hvad jag deremot nödgas medgifva är att, på sätt en reservant, Herr Nordenfelt, anmärkt, den särskilda beskaffenheten af landtmätarnes göromål gör det möjligt, att en landtmäteritjänsteman kan, oaktadt han vid landtmäteristaten kvarstår, helt och hållet undandraga sig landtmäterigöromål och egna sin tid åt annan sysselsättning. Antalet af de kommissionslandtmätare, hvilka kunna räknas tillhöra denna kategori, är dock, enligt de upplysningar jag varit i tillfälle att inhemta, högst ringa. Såsom ett korrektiv emot denna olägenhet har reservanten äfven föreslagit, att pension icke måtte tillgodokomma kommissionslandtmätare, hvilken icke pröfvas hafva, såvidt på honom berott, under 25 år varit verksam såsom landtmäteritjänsteman eller i annan statens tjenst. Reservanten har jemväl omförmålt, att uti sådant afseende tillförlitliga upplysningar stå att vinna hos Generallandtmäterikontoret, der noggranna anteckningar föras, utvisande hvad arbete hvarje landtmätare under sin tjänstetid årligen förrättat. Landtmäteristyrelsen är således i tillfälle att lemna fullt tillförlitliga upplysningar om hvilka landtmätare som varit verksamma och hvilka som icke varit det.

Genom det nu anförda torde det få anses upplyst icke blott

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

att kommissionslandtmätarna äro i statens tjänst anställda, utan äfven att de utöfva en för det allmänna i hög grad gagnande verksamhet. Om nu i afseende å dessa tjänstemän det i motsats till andra blifvit så ordnad, att staten icke behöfver vidkännas några utgifter för deras aflöning, så synes det mig som om just denna omständighet skulle kunna åberopas såsom ett än mera talande skäl för att, när ifrågavarande tjänstemän uppnått en hög ålder och i följd af en deras helsa och krafter hårdt pröfvande sysselsättning blifvit urståndsatta att vidare utöfva en befattning, som icke lemnat dem tillfälle att göra några besparingar för framtida behof, de måtte huggas med en pension, som i något högre grad än den för närvarande åt dem anslagna kunde för dem afvärja nöd på ålderdomen.

Hvad jag nu yttrar om kommissionslandtmätarna gäller i måhända ännu högre grad i fråga om andre landtmätarna, för hvilka Kongl. Maj:t begärt en pension, som med 400 kronor understiger den, hvilken Riksdagen beviljat storskiiftes- och afvittringslandtmätarna. Jag hemställer för den skull, om icke Kammaren kan finna skäl att bifalla den af Herr Nordenfelt afgifna, vid betänkandet fogade reservation, hvilken i allo öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts proposition utom deruti att der såsom ytterligare vilkor för pensionens åtnjutande blifvit fogadt, att pension icke må tillgodokomma kommissionslandtmätare, hvilken icke pröfvas hafva, så vidt på honom berott, under de omnämnda 25 åren varit verksam såsom landtmäteritjänsteman eller i annan statens tjänst.

Herr Abr. Rundbäck: Jag ber att få instämma med Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet uti hans yttrande angående kommissionslandtmätarnes ställning till staten. Deremot kan jag icke neka till att Utskottet haft ett ganska giltigt skäl att icke tillstyrka den Kongl. propositionen deri, att dessa tjänstemäns antal är obestämdt och, såsom det synes, större än behofvet kräfver. Men då jag å andra sidan betänker att de icke hafva någon lön af staten, då jag vet att de flesta af dem icke hafva tillräckligt arbete ens för att under deras kraftfulla tid kunna skaffa sig det nödvändigaste för deras lifsuppehälle, än mindre spara något för ålderdomen, synes det vara nog hårdt att helt och hållet afslå hvad som här är begärdt för att i någon mån betrygga hans ålderdom mot nöd och armod — detta naturligtvis under antagande att denna tjänstemannacorps åtminstone till ett visst antal behöfver finnas. För min del synes det mig, som om Utskottet hade kunnat här gå till väga på samma sätt som det för några år sedan gjorde, när det var fråga om att bevilja lönetillägg åt provincialläkarne, nemligen så, att Utskottet kunnat tillstyrka beviljande af högre pension åt *ett visst antal* kommissionslandtmätare och andre landtmätare och att desse sedermera i tur och ordning fått uppflyttas i högre pensionsgrad. Detta föreställer jag mig skulle hafva varit den lämpligaste utväg att lösa frågan, så länge som ifrågavarande tjänstemäns antal är större

än som behöfves. Emellertid är det nu för sent att begära en återremiss af frågan i sådant syfte, och då jag anser saken vara ytterst behjertansvärd, får jag för min del yrka bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Om kommissions- och äldre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Herr Nils Larson: Utskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag i första rummet anfört, att kommissionslandtmätarne icke i egentlig mening äro att anse såsom statens tjänstemän, och att de icke uppbära lön af staten. Deremot har från statsrådsbanken erinrats, att kommissionslandtmätarne äro skyldige att till Generallandtmäterikontoret aflemna ett renoveradt exemplar de kartor, som de upprätta öfver af dem verkställda förrättningar och att antalet af dessa kartor är högst betydligt. Med anledning deraf ber jag att få fästa uppmärksamhet uppå, att taxan för landtmätarnes förrättningar är så uppställd, att de enligt densamma blifva till fullo ersatta för allt det besvär som är förenadt med dessa förrättningar, så att de godtgöras icke blott för det arbete, som de i och för dem måste verkställa ute på marken, äfvensom för det arbete, som är förenadt med upprättande af de kartor, som skola tillställas de af förrättningarne intresserade, utan äfven för det besvär, som de hafva med de renoverade exemplar af dessa kartor, som skola till Generallandtmäteristyrelsen aflemnas. Under sådana förhållanden kan jag icke finna att staten är skyldig att, vare sig genom pensioner eller på annat sätt ersätta kommissionslandtmätarne för nämnda besvär. I alla händelser får jag säga att, om också staten kunde anses hafva någon skyldighet att lemna en sådan godtgörelse, den pension af 900 kronor, som kommissionslandtmätarne efter afskedstagandet erhålla, synes mig vara en tillräckligt stor ersättning för de kostnader, som äro förknippade med deras skyldighet i nu omnämnda hänseende.

Men det hufvudsakliga skälet för Utskottets afstyrkande är väl ändå det, att det icke finnes någon bestämd gräns satt för antalet af dessa tjänstemän; och denna omständighet är det väl äfven som gjort, att, såsom i betänkandet är upplyst, antalet af kommissionslandtmätare efter år 1853, då det utgjorde endast 190, i närvarande tid stigit till 262, eller med i det närmaste 40 procent, under det att laga skiftesförrättningarne i de flesta län inom vårt land äro så att säga fullbordade och arbetet således nu måste vara mindre än det var för 20 å 25 år sedan. Det ser nästan ut, som om bestämmandet af högre pensionsbelopp påkallade förordnandet af ett större antal kommissionslandtmätare; ty det var efter 1856—1858 årens riksdag, då pensionsbeloppet bestämdes till 900 kronor, som antalet kommissionslandtmätare gick upp med, såsom jag nyss nämnde, i det allra närmaste 40 procent. Skulle pensionsbeloppet nu ytterligare höjas, såsom af Kongl. Maj:t är föreslaget, så kan det vara att befara, att antalet än vidare kommer att ökas, fastän arbetet med landtmäteriförrättningar helt naturligt måste allt framgent aftaga och behofvet af kommissionslandtmätare oupphörligen minskas i stället för att ökas.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Mot Utskottets anmärkning om tillökningen i antalet af kommissionslandtmätare har från statsrådsbanken framhållits, att på samma gång antalet vice kommissionslandtmätare minskats, och deri skulle förklaringsgrunden ligga, till att antalet kommissionslandtmätare ökats. Ja, förklaringsgrunden kan nog finnas der, men endast på det sättet, att då man utnämner många kommissionslandtmätare, som tagas från vice kommissionslandtmätarnes klass, är det ju gifvet, att de senares antal skall minskas. En berättigad ökning i kommissionslandtmätarnes antal skulle naturligen endast ligga i ett ökad behof för verkställandet af sådana förrättningar, som dessa tjenstemän hafva att utföra. Men någon sådan ökning i behofvet kan icke uppvisas. Jag tror sålunda för min del, att de af Utskottet anförda skälen böra vara tillfyllestgörande för bifall till Utskottets hemställan; och jag tror tillika, att Riksdagen icke någonsin bör gå in på att öka pensionsbeloppen, förrän en bestämd gräns blifvit satt för antalet af de tjenstemän, som äro i fråga att erhålla högre pension.

För min del yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Lind: Ehuru jag tror att jag inom Kammaren har namn om mig att vara en ifrare för sparsamhet med statens medel, måste jag dock i denna punkt till fullo instämma i hvad Herr Civilministern anført. Vi må besinna, mine Herrar, hvem det är som drager det tyngsta arbetet inom landtmäteristaten. Jo, det är just Herrar kommissions- och vice kommissionslandtmätare, som göra jordbruket den största tjensten, och som med sitt oförtrutna arbete hafva gjort oss, mindre landtbrukare, så stora tjenster, att de dermed bidragit till landets förkofran i en för mig oberäknelig grad. Jag skulle dernäst vilja uttrycka min förundran öfver att Utskottet kunnat råka gå förbi det, som förekommer i landtmäteristyrelsens utlåtande till Kongl. Maj:t, nemligen att kommissionslandtmätarnes tjenstgöring är mycket mödosammare och mera helsöförstörande än gymnastiklärarnes, och närmast jemförlig med storskiftes- och afvittringslandtmätarnes. Jag vill åtminstone påstå, att de kommissionslandtmätare, som tjenstgöra inom Bohuslän, hafva ett mycket svårt och maktpåliggande arbete, som är fullt jemförligt med storskiftes- och afvittringslandtmätares.

Jag kommer således att i denna punkt yrka bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Statsrådet Thyselius: Det är blott med hänsyn till en anmärkning, som här blifvit gjord, som jag ber att få lemna en upplysning. Man har af den förändrade proportionen mellan antalet kommissionslandtmätare och vice kommissionslandtmätare velat draga den slutsats, att Kongl. Maj:t skulle till kommissionslandtmätare hafva årligen utnämnt ett större antal, än förr egt rum. Den anmärkta skilnaden och minskningen i vice kommissionslandtmätarnes antal kommer sig deraf, att antalet af dem, som under senare åren ingått på landtmäteristaten är mycket ringa. Antalet af vice kommissionslandtmätare blir då icke så rekryteradt, som

förr varit fallet. Hvad åter angår antalet af kommissionslandtmätare, ber jag att få nämna, att, ehuru författningarna medgifva att en vice kommissionslandtmätare må efter 2 års tjenstgöring befordras till kommissionslandtmätare äfvensom att en afvittrings- eller storskifteslandtmätare efter 4 års förlopp må vinna en sådan befordran, har likväl Kongl. Maj:t, för att minska antalet af kommissionslandtmätare, vid de utnämningar, som egt rum, under flera år fordrat en vida längre väl vitsordad tjenstgöring som vice kommissionslandtmätare eller såsom storskiftes- och afvittringslandtmätare, än hvad i författningarna är afsedt, och att det foljaktligen derpå, att kommissionslandtmätarne i ett mycket ringa antal ansett sig kunna begära afsked med pension, berott att deras antal blifvit ökad. I allt fall är ökningen icke så stor, då man afräknar de 46 personer, hvilka icke tjenstgöra såsom kommissionslandtmätare och icke komma att såsom sådana uppbära någon pension.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Sedan Herr Nils Larson yttrat sig i frågan, har jag icke mycket att tillägga. Jag tror att han utredt den så, att jag knappt hade väntat mig, att någon invändning deremot skulle hafva blifvit gjord. Emellertid tror jag i likhet med honom, att den uppgift, som här är lemnad, att vice kommissionslandtmätarnes antal minskats och att antalet kommissionslandtmätare ökats, icke bör utgöra något hinder för Kammaren att bifalla Utskottets förslag. Ty det är alldeles uppenbart att, om än vice kommissionslandtmätarnes antal minskats, står det dock fast, att kommissionslandtmätarnes antal ökats, och att, om denna ökning fortsattes, statens utgifter derigenom komma att ganska betydligt ökas, om Kongl. Maj:ts proposition bifalles. Så länge icke den bestämmelsen lemnas, att antalet af dessa tjenstemän begränsas, borde det således vara omöjligt att bevilja dem pension. Det är visserligen sagdt af Chefen för civildepartementet, att flera ansökningar inkommit, än som blifvit beviljade, men detta visar egentligen endast, att Konungens Befallningshafvande i de olika orterna hafva en ännu större lust än regeringen att öka dessa tjenstemäns antal, och man kan icke ens veta, huru länge denna återhållande åsigten kommer att finnas hos regeringen vid pröfningen af dessa ansökningar, som för närvarande följes. Jag tror således, att man bör hafva alla dessa förhållanden reglerade, innan man går in på den föreslagna pensionen. För min del tror jag dessutom, att det vore särdeles nyttigt och till och med nödvändigt att för dessa tjenstemän en lönereglering komme att ega rum, så att icke allenast antalet blifver bestämdt, utan äfven att taxan för deras förrättningar icke blefve så orimlig, som den nu är.

Det yttrades af en talare på smålandsbanken, att dessa landtmätare nu hafva mycket litet att göra; och jag instämmer för min del deri. Men huru har man då kunnat komma till det resultat, att antalet ökats? Att man af denna omständighet skall öka pensionen kan jag ej beller förstå. Öfverallt tror jag man får höra klagomål jemväl från landtmätarne, att de hafva en allt för ringa

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

sysselsättning, hvilket snarare borde mana till att minska än öka deras antal. Om så skedde, och derjemte en skälig aflöning af staten beviljades, skulle taxan kunna ställas till ett rimligt förhållande till arbetet och att de som skola använda dem, slippa betala deras arbeten orimligt högt. Vid stora och lönande förrättningar låter landmätaren nu ackordera med sig, och arbetet kan då erhållas för billigt pris, derföre att många täfla om att få förtjenst. Någon gång fås detta arbete då kanske till och med för billigare, än detsamma verkligen kan vara värdt; men vid alla mindre, obetydligare förrättningar låter landmätaren icke ackordera med sig, utan tar betaldt efter taxan, emedan han icke gör särdeles stort afseende på dessa förrättningar. Följden häraf blir den, att de mindre jordbrukarne, som minst hafva råd att betala, i de flesta fall få betala lika mycket om ej mer än en större egendomsegare. Det skulle derföre såväl från den enskilde jordbrukarens sida som från statens vara fördelaktigt, om man kunde få dessa förhållanden reglerade, så att kommissionslandmätarnes antal blefve bestämdt, och landmäteritaxan billigare derigenom att staten trädde emellan samt aflönade dessa tjänstemän såsom andra tjänstemän, åtminstone till någon del. Innan ett sådant förhållande inträdt, kan jag icke ingå på Kongl. Maj:ts förslag utan anhåller, på dessa och i öfrigt de af Herr Nils Larson anförda skäl, i likhet med honom om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Helander: Det kan icke förnekas, att antalet af de tjänstemän, om hvilka denna punkt handlar, är temligen stort, och att således, om begärd pensionsförhöjning skulle medgifvas, beloppet i det hela kanske icke blefve så obetydligt; och jag föreställer mig också, att det egentligen är i denna omständighet man har att söka det verkliga skälet dertill, att Utskottet afstyrkt förslaget, ehuru visserligen detta skäl är af beskaffenhet att icke kunna åberopas. I stället har Utskottet, som uttalat tvekan derom huruvida kommissionslandmätarne kunna anses "i egentlig mening vara i statens tjenst, då de hvarken af staten åtnjuta någon aflöning, eller när de ej efter enskildt aftal med jordegare, åtaga sig förrättningar, hafva i och för sin befattning några särskilda åligganden"; låtit denna tvekan vara det synliga förnämsta skälet till förslagens afstyrkande. Huru härmed rätteligen förhåller sig har emellertid Herr Chefen för Civil-departementet redan visat; men som jag icke fullständigt kunde höra hans yttrande, tillåter jag mig att äfven påvisa beskaffenheten af dessa skäl. Redan den omständigheten att kommissionslandmätarne, såväl som andre landtmätarne, äro berättigade att, vid föreskrifven ålder och efter stadgad tjenstetid, åtnjuta pension af staten och af Civilstatens pensionsinrättning, läro väl ådagalägga att de äro statens tjänstemän. Detta framgår ju också af flera allmänna författningar, för att ej tala om detta stora antal af särskilda föreskrifter och cirkulär, genom hvilka det allmänna ordnat dessa tjänstemäns verksamhet, bland annat på det sättet, att åtminstone

derest två eller fleras rätt är i fråga, de icke få verkställa några arbeten i tjensten utan efter undfångna vederbörliga förordnanden, hvilka dem meddelas, icke efter förtjänst och skicklighet samt med hänseende till huruvida de förut redan erhållit omfattande uppdrag, utan i mån som någon anmäler sig att få biträde af den ene eller andre landtmätaren, hvarigenom naturligtvis kan inträffa, att den duglige och med stor arbetskraft utrustade, kan blifva utan sysselsättning. Något vidare bevis för att dessa landtmätare äro statens tjänstemän, torde icke erfordras. Att, såsom Utskottet derjemte säger, de i och för sin befattning icke skulle hafva några särskilda åligganden, är ett mycket stort misstag. Oaktadt jag icke noga känner till förhållandena inom andra tjänstemannacorpser, synes det mig dock knappast möjligt, att man kan hafva flera "särskilda åligganden" än just desse landtmätare. Jag tillåter mig, exempelvis, nämna den omständigheten, att de äro ålagda att föra dagböcker i hvilka för hvarje år redogöres för de tjänstegöromål, som dagligen varit handlagda. Vidare skola de i tre exemplar årligen afgifva ytterst detaljerade arbetsförteckningar, i hvilka, under särskilda klasser och nummer redogöres för hvarje förrättning, dess beskaffenhet och handläggning, med uppgiften å data när förordnandet utfärdades, när avslutandet och fastställandet skedde, när handlingarne tillsändes och återbekommas af domhafvandena; statistiska uppgifter å areal af särskilda egoslag o. s. v. Till allt detta kommer vidare det tidsödande och kostsamma renovationsåliggandet, om hvilket Herr Chefen för Civil-departementet nyss nämnde. Läger man tillsammans all den tid som måste uppoffras för dessa "särskilda åligganden", så finner man att denna ej sällan uppgår till en eller annan månad, ja ibland flera månader, beroende af tjänsteverksamheten i öfrigt, — detta allt, utan någon ersättning, fordradt af lönlöse tjänstemän. Männe härmed finnes något jemförligt inom någon enda tjänstemannaklass?

Nyss hörde jag en talare från Jemtland meddela Kammaren den upplysning, att ersättning för renovationsbesväret skulle vara inberäknadt uti det arvode landtmätaren enligt gällande taxa uppbar. Riktigheten af denna uppgift måste jag bestrida, desto hellre som taxan är densamma äfven der renovations skyldighet icke eger rum. Talaren uppgaf icke hvarifrån han hemtat denna upplysning; säkert är ock, att han icke förmår visa, att uppgiften grundar sig på något gifvet stadgande. Den är helt enkelt oriktig.

Samme talare uppgaf äfven att det hufvudsakliga skälet för Utskottets afstyrkande skulle vara att söka deruti, att kommissionslandtmätarnes antal är obegränsadt, i sammanhang hvarmed han ur Utskottets utlåtande uppläste hvad der förekommer i fråga om kommissionslandtmätarnes antal. Han uttalade tillika den farhåga han hade att, om pensionsförhöjningen nu skulle beviljas, antalet skulle vidare stiga, hvilket han ansåg varit följden af asta pensionsförhöjningen, hvilket skulle ådagaläggas deraf, att antalet kommissionslandtmätare nu är vida större än det var år 1853. Allt detta nödgas jag äfvenledes berigtiga. Anledningen

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

till att antalet nu är större är icke den, som denne talare uppgaf, utan förklaras förhållandet deraf, att, samtidigt dermed att vice kommissionslandtmätare befriades från kompetensvilkoret för befordran till kommissionslandtmätare, det nemligen, att hafva upprättat sockenkarta med tillhörande beskrifning, hvilket skedde år 1859, den derförut gällande bestämmelsen om att kommissionslandtmätarnes antal icke fick öfverstiga 200 borttogs. Chefen för Civil-departementet har äfven i denna del lemnat den nödiga upplysningen, att i uppgifna antalet kommissionslandtmätare ingår äfven antalet sådana dylika tjenstemän, hvilka tillika äro stor-skiftes- eller afvittringslandtmätare. I sjelfva verket kan jag icke finna att antalet kommissionslandtmätare här egentligen har någon praktisk betydelse, ty det är väl klart att, om antalet vore fixt och nedsatt, följden blott skulle blifva den, att antalet *vice* kommissionslandtmätare i stället skulle ökas, och att sålunda, utaf den för pensions erhållande föreskrifna tjenstetiden, en kortare tid skulle vara tillbragt i kommissionslandtmätaregraden, i stället för omvänt. Den bestämda tjenstetiden skulle ju i allt fall vara uppnådd, hvarföre man åtminstone icke med full visshet kan säga, att det obegränsade antalet skall leda till att staten får i det hela utbetala större pensionsbelopp än eljest. Vill man, detta oakadt, vidhålla en motsatt åsigt, så går det ju an att fixera antalet, antingen till 200, såsom det varit förut, eller till något annat tal. Den som har den åsigten, som man alltmera söker utbreda, att landtmäterigöromålen äro i starkt aftagande, bör ju för öfrigt icke vänta någon synnerligt hög statsutgift uppkomma genom bifall till pensionsförhöjningen.

En talare från Skåne nämnde om sin erfarenhet utaf tillämpningen af nu gällande landtmäteriarfvodestaxa, hvilken taxa han ansåg vara obilligt hög. Hans erfarenhet kan jag icke blanda mig uti, men påståendet om den höga taxan måste jag, nu som tillföre, bemöta. Landtmäteriarfvodet utgår dels, och i allmänhet, efter kvantiteten af det förrättade arbetet, enligt särskilda grunder och arfvodesbestämmelser, men der dessa grunder icke kunna tillämpas, utgår arfvodet till visst belopp, nemligen 10 kronor för hvarje dag. Detta senare arfvode är bestämdt till detta belopp, såsom ungefärligen motsvarande hvad som, enligt andra grunder, kan dagligen förtjenas, och Kammarrens ledamöter kunna deraf lätt finna huru pass stor ungefärligen inkomsten för helt år kan vara, då man afdrager den tid som för de s. k. "särskilda åliggandena", hvilka icke ersättas, åtgår, om hvilka jag nyss talat. Detta om full sysselsättning erhålles. Men huru många äro väl de som jemt hafva sin tid upptagen? Med huru litet nödgas icke andra åtnöjas, som blott kortare tid hafva arbete, trots den så kallade höga taxan? Jag, som arbetat så länge inom landtmäteriet, och som kanhända icke särdeles länge vidare kommer att tillämpa taxan, kan verkligen anse mig ojäfvig att uttala mitt omdöme om denna taxa. Detta är alldeles motsatt den åberopade talarens.

Jag minnes ej noga, om någon jämförelse af annan talare

blifvit gjord emellan skifteslandtmätarens och afvittringslandtmätarens verksamhet. Utan allt tvifvel är den förres vida mera ansvarsfull, svår och maktpåliggande, om ock den senares understundom kan vara mera kroppsligt ansträngande. Denne — afvittringslandtmätaren — bestås likväl 2,000 kronor i pension, under det att skifteslandtmätaren får åtnöjas med 900, hvilket senare belopp man icke finner billigt att höja så pass, att han må få $\frac{4}{5}$ af hvad som är afvittringslandtmätaren förunnadt.

Om kommissionens och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Jag må tillstå att, då jag läste den Kongl. propositionen, jag fann någon ändring deri vara önskvärd, emedan det icke kan vara fullt billigt att äfven den kommissionslandtmätare som, utan att begära afsked från sin befattning, helt och hållet egnat sig åt annan sysselsättning, likväl skulle undfå förhöjd pension. Deremot talar all billighet för att den som icke i tjensten varit fullt verksam till följd af bristande uppdrag eller sjuklighet, likväl förunnas pension; ja, för honom talar billigheten i detta fall nästan högre än för den fullt verksamme, om han ock understundom skulle hafva sysselsatt sig med annat, hvilket ju, under dylikt förhållande, varit för honom nödigt för att kunna lefva. Å allt detta är behöfligt afseende fästadt i Herr Nordenfelts reservation; och är det med tillfredsställelse jag hört att Herr Chefen för Civildepartementet funnit denna reservation antaglig.

Till sist några ord med anledning af hvad Herr Lind nämde. Jag erkänner att jag knappast väntat, att han skulle stå på min sida i denna sak; så mycket kärare var det för mig att förnimma hvad han yttrade. Ja, i sanning mine Herrar, rättvisan fordrar det erkännande, att desse lönlöse tjänstemän, hvilka i allmänna lifvet röna nog ringa erkännande för hvad de uträttat, och på hvilka det allmänna ändock ställer ganska höga anspråk för tillåtelsen för dessa att få sig sjelfva försörja, högst betydligt bidragit till vårt lands förkofran. Visen dem nu åtminstone något erkännande, och beviljen den för dem föreslagna pensionsförhöjningen, till hvilken jag — jag må tillägga det — anser dem vara förtjenta, nästan sagdt, framför hvarje annan tjänsteman.

Mitt yrkande är om bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herrar *Brodén, Westerdal, C. F. Toll, Grape, Fredenberg* och *Strömberg* instämde med Herr Helander.

Herr Sjöberg: Jag tillåter mig till en början att göra en framställning i formelt afseende. Diskussionen har redan börjat omfatta punkten c) i detta utlåtande, eller frågan om pensionsförhöjning för andre landtmätarne. Som Herr Talmannen behagade erinra sig, hafva flere talare redan yrkat bifall till Herr Nordenfelts reservation, hvilken afser icke allenast momentet b), utan äfven momentet c) af Utskottets hemställan. Då emellertid endast momentet b) blifvit föredraget, så hemställer jag, att föredragning af momentet c) nu jemväl måtte ega rum, på det att man lättare må komma till ett slut rörande dessa punkter. Och anhåller jag, att, sedan Kammaren fattat beslut härom, åter erhålla ordet.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

På derom af Herr Talmannen gifven proposition, biföll Kammarerna Herr Sjöbergs sålunda gjorda framställning, i följd hvaraf Utskottets hemställan i mom. c nu jemväl föredrogs, lydande sålunda:

“att ej heller den för andre landtmätarne äskade pensionsförhöjning må af Riksdagen bifallas“.

Herr Sjöberg erhöll derefter åter ordet och yttrade: Jag har visserligen i själfva saken icke något att tillägga till de anföranden, hvilka Kammarens ledamöter redan haft tillfälle att höra. Men jag tillåter mig, det oaktadt, att för en kort stund taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk, enär det ju icke kan skada, att en god sak framhålles tvenne gånger, och emedan jag, hvilket må öppet erkännas, tillföljd af de embetsförhållanden, hvaruti jag tillförene stått, mer än en gång haft anledning att ömma för de tjänstemän, om hvilka här är fråga.

Den anmärkning, som Utskottet till en början gör emot Kongl. Maj:ts framställning om förhöjd pension för kommissionslandtmätarne och andre landtmätarne, och hvilken anmärkning Herr Nils Larson i Tullus i sitt anförande upptagit, är visserligen redan besvarad af Herr Helander. Men jag tillåter mig dock att återkomma till densamma. Det är nemligen fråga om, huruvida de först nämnde, eller kommissionslandtmätarne, kunna i egentlig mening betraktas såsom statens tjenare vid det förhållandet, att staten icke består dem någon lön. Men detta är ju också den enda omständighet, hvaruti kommissionslandtmätarne skilja sig från andre statens tjenare. Det fordras nemligen fullgörandet af vissa kompetensvilkor, såsom examen m. m., för att kunna erhålla en sådan plats. Efter anmälan af Konungens Befallningshafvande, och i enlighet med vissa bestämda grunder, föreslår Landtmäteristyrelsen sökande till erhållande af Kongl. Maj:ts fullmakt å kommissionslandtmätare-beställning.

Vid sådant förhållande läser det väl vara obestriddigt, att de äro att anse såsom statens tjänstemän, och detta utan afseende å den måhända icke rätt försvarliga omständigheten att de icke uppbära någon aföning af statsmedel. I fråga om deras enskilda uppdrag, hvilka dels inom Utskottet och dels äfven här varit föremål för omnämnande, ber jag endast att få erinra, att förordnande att verkställa landtmäteriförrättningar alltid erfordras af Konungens Befallningshafvande. Man har redan anmärkt den synnerliga tunga, som åligger landtmätarne, bestående i den så kallade publika renovationssskyldigheten. Fullgörandet af denna skyldighet är förenadt med verkliga uppoffringar, och jag har af gammalt erfarenhet om de svårigheter, hvilka ofta nog — åtminstone var så förhållandet förr — härvid uppstå, likasom jag och har hört oändligt många klagomål öfver det betungande och orimliga i statens anspråk på, att ett sådant arbete skall af landtmätarne utföras utan den ringaste ersättning från statens sida. Det är också, på sätt Herr Statsrådet och Chefen för Civili-depar-

tementet redan anmärkt, tydligt och klart, att denna renovation göres i statens intresse, eller för att trygga allmän och enskild jordeganderätt, samt att densamma tjenar till underlag för rikets topografiska och geologiska karteverk. Säkert är också, att, utan ett sådant underlag, kostnaden för dessa karteverks utförande skulle hafva blifvit mångdubbelt större än den nu anses vara, och värdet af de utaf landtmätare upprättade kartor och ort-beskrifningar uppskattas också till flere millioner. Det har vidare blifvit såväl af Utskottet, som här i Kammaren, anmärkt, att antalet af dessa tjänstemän är obegränsadt. Enligt landtmäteri-instruktionen, kan dock icke någon komma i fråga att blifva förordnad till kommissionslandtmätare med mindre han på ett förtjenstfullt sätt arbetat eller, såsom det i instruktionen heter, ådagalagt säkra prof på skicklighet, nit och rättskaffenhet, såsom vice kommissionslandtmätare i minst två år, eller såsom afvittrings- eller storskifteslandtmätare i minst fyra år. Men oaktadt det sålunda i afseende på tiden bestämda villkoret för att nyss nämnde landtmätare må kunna komma i åtnjutande af fullmakt såsom kommissionslandtmätare, har det likväl, enligt upplysningar, som af Kongl. landtmäteristyrelsens chef blifvit mig lemnade, icke inträffat, att en sådan befordran vunnits af någon, som icke åtminstone fem år antingen varit vice kommissionslandtmätare, eller innehaft anställning såsom afvittrings- eller storskifteslandtmätare.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Det torde vid sådant förhållande vara alldeles påtagligt, att vederbörande myndigheter med synnerlig urskilnad gått till väga i denna fråga. Vid en jämförelse mellan det antal kommissionslandtmätare, som fans 1853, och som då utgjorde 190, och det nuvarande antalet, hvilket, enligt hvad Utskottet säger, uppgår till 262, tillåter jag mig upprepa en anmärkning, som Herr Chefen för Civil-departementet redan gjort, nemligen att från detta antal bör afräknas de fyrtiosex kommissionslandtmätare, som tillika äro storskiftes- eller afvittringslandtmätare. Lägges nu dertill de sex kommissionslandtmätare, som hunnit en ålder af öfver 60 år, och hvilka skulle, derest reservationen blefve bifallen, kunna komma i åtnjutande af pension, så utgör hela antalet femtiotvå. Afräknar man desse 52 från de 262, så återstå 210; och då torde hvar och en finna, att skilnaden mellan 190, hvartill antalet uppgick 1853, och 210, hvartill det nu uppgår, icke är synnerligen stor.

Det har redan blifvit anmärkt, att genom reservationen är ett vilkor för ifrågavarande tjänstemäns pensionsrätt stadgadt, som bör utestänga alla tvifvel om, att en landtmätare, som icke arbetat eller åtminstone under vissa omständigheter varit urständssatt att arbeta, skulle komma i åtnjutande af pension. Äfven den omständigheten, hvarpå Utskottet i viss mån lagt vikt, torde således förfalla. Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten på, att om några tjänstemän äro underkastade en noggrann och verksam kontroll, så är det de nu i frågavarande landtmätarne, hvilka hafva så många herrar öfver sig, att man icke kan med skäl antaga, att de icke äro tillräckligt öfvervakade. Öfver dem stå förste landtmätarne, Konungens Befallningshafvande och landt-

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

mäteristyrelsen med sin fiskal. Derjemte måste en landtmätare föra dagbok, uti hvilken alla resor och tjenstegöromål, af hvad beskaffenhet de vara må, skola noga upptecknas, samt dessutom för hvarje år upprätta arbetsförteckning, hvilken skall innefatta redogörelse för alla hans förrättingars ställning och slutliga redovisning m. m.; hvartill kommer, att landtmäterifiskalen skall föra en så kallad tjenstebok öfver alla landtmätare, hvilken utvisar hvad arbete hvarje landtmätare under sin tjenstetid årligen förrättat. Allt detta torde innebära tillräcklig garanti för, att vederbörande ega förmåga att öfver landtmäteritjenstemännen hålla en sträng uppsigt; och att en sådan äfven utöfvas, kan jag af egen erfarenhet från forna dagar intyga. Herrarne torde äfven litet hvar icke vara okunnige om, att den nuvarande chefen för landtmäteristyrelsen icke är den, som lägger fingrarna emellan i slika fall.

En annan omständighet, som jag icke hört någon talare erinra om, men som äfven i viss mån torde förtjena att framhållas, är den, att landtmätarne ända till år 1864 egde rättighet att, så vidt de i öfrigt voro kompetente, komma i fråga till landtstatstjenster. Denna förmån betogs dem genom den nu gällande, nyss nämnda är utfärdade instruktionen.

Jag vågar således förena mig med de talare, som redan yrkat bifall till Herr Nordenfelts reservation, detta icke allenast i de ifrågavarande tjenstemännens intresse, utan äfven i Kammarens eget. Jag har lyckligtvis i allmänhet funnit, att Kammaren är tillgänglig för skäl, och att billighet och rättvisa der kunna göra sig gällande. Dessa tjenstemän stå så nära jordbrukarne, att de synas mig äfven ur den synpunkten böra kunna påräkna ett slags medkänsla af denna Kammares pluralitet. Det har visserligen blifvit anmärkt — det har jag hört förut, och det har äfven nu här upprepats — att gällande landtmäteritaxa skulle vara för hög. Men jag har äfven under många år hört motsatsen påstås; en sakkunnige personer säga, att landtmäteritaxan är uppgjord i jordbrukarnes och icke i landtmätarnes intresse. En omständighet tillåter jag mig att härvid få påpeka, som, utan att jag eger speciell kunskap i ämnet, dock synes mig förtjent af uppmärksamhet; och det är, att landtmäteritaxan lemnar lägre arfvode för mätning af så kallad afrösnings- än af inrösningsjord, oaktadt, såsom flertalet af Kammarens ledamöter torde inse, mätningen af afrösningsjorden ofta nog är förenad med vida större besvär än mätningen af åker och äng.

Jag tillåter mig således ännu en gång anhålla, att Kammaren måtte bifalla den reservation, Herr Nordenfelt afgifvit.

Herr Sven Nilsson: Ingen inom denna Kammare lär väl förneka, att icke landtmätarne oftast hafva ett mödosamt arbete och gjort sig väl förtjenta af en god betalning härför, åtminstone vill jag för min del icke bestrida detta. Men jag kan ändå icke medgifva, att det är rättvist eller billigt att gifva kommissionslandtmätarne pension, så länge denna corps är till sitt antal obe-

gränsad. Ingen har försökt att vederlägga och ingen torde heller kunna vederlägga detta skäl, som af Utskottet blifvit anfördt för afslag å Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition. Den siste talaren sade, att enda anledningen, hvarföre kommissionslandtmätarne icke skulle anses likställige med öfrige statens embetsmän, vore den, att de icke uppbur någon lön af staten. Men jag frågar honom, finnes det någon enda annan tienstemannacorps i vårt land, hvars antal icke är begränsadt? Jag tror det icke, och jag tror icke heller, att så länge detta är förhållandet med kommissionslandtmätarne, man bör gifva dem pension.

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

En annan talare har sagt, att man förgäfves skall söka framvisa, hvar det står skrifvet, att landtmätarne genom landtmäteritaxan hafva ersättning för renovationen. Jag tror deremot, att just af den omständigheten, att ingen särskild föreskrift förefinnes, att landtmätare skola hafva särskild betalning för denna renovation, måste följa, att de af ersättningen enligt expeditionstaxan blifva äfven för ifrågavarande besvär godtgjorde.

Jag nämnde för en stund sedan, att expeditionstaxan är orimligt hög, och jag påstår, trots de deremot gjorda invändningarna, fortfarande, att så är förhållandet i vissa fall, nemligen vid de små förrättningarne. I afseende på de stora förrättningarne har detta redan visat sig, der taxan sällan eller aldrig följes, utan förrättningarne verkställas vanligen efter öfverenskommelse, och hvad beträffar skiften eller rågångsförrättningar å smärre egendomar är densamma i så hög grad orimlig, att landtmätarne sällan anlitas för sådana förrättningar, ja den är till och med i så hög grad orimlig, att kostnaden för sjelfva förrättningen kan uppgå till en ganska stor del af egendomens värde. Jag föreställer mig t. ex. att landtmätaren har att resa 6 å 8 mil till förrättningsstället — hvilket ofta inträffar till och med i Skåne, der dock afståndene vanligen äro mindre än annorstädes — och att egendomen, hvarå förrättningen skall ske, endast utgör ett obetydligt mantal med några tunnland jord, hvilka kostnader skall icke en sådan förrättning medföra för delegarne? Följden häraf blir också vanligen den, som jag redan nämnt, att landtmätare icke anlitas, då sådana mindre hemmansdelar styckas. Säljare och köpare blifva vanligen på förhand öfverens om rågångsgränserna, som noga beskrifvas i köpebrevet. Man låter uträkna hemmantalet efter den gamla taxeringsgrunden, och då en sådan hemmansdel säljes åsättes i köpebrevet å den försälda andelen ett visst hemmantal, hvarefter ingen kan förhindra att å köpet erhålles lagfart, utan att någon delning af landtmätare verkstälts. Man kan lätt tänka sig till hvilket trassel detta skall leda, samt hvilka rättegångar och tvister som häraf uppstå, när egendomen öfvergår till tredje eller fjerde man, då ingen annan utväg finnes, för att få veta huru mycket den ene och den andre eger i hemmansdelen, än verkställa laga skiften, hvaraf torde följa, att de orimligaste orättvisor, härledda af odlingar och förbättringar å den ena eller andra hemmansdelen, uppkomma. Och detta är följden af att landtmäteritaxan är så dyr, att de små jordegarne icke hafva råd att requirera landt-

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

mätare, för att vid delning af ett hemman, innan lagfarten sökes, verkställa skifte. Jag tror således att en förändring bör ske i det hänseende, att kommissionslandtmätarne, i stället för att de nu endast erhålla sin aflöning för de förrättningar de verkställa enligt landtmäteritaxan, erhöles en viss del af sin lön från staten. Jag har härmed icke velat påstå, att landtmätarne äro för högt aflönade nu, men deremot, att taxan är orimlig i det hänseendet, att de mindre jordegarne få betala opropotionerligt mot de större, och således sällan kunna begagna dem, och att staten bör träda emellan, för att åstadkomma en rättelse härutinnan. Så länge förhållandena äro sådana, som för närvarande är fallet, kan jag deremot icke finna det annat än billigt och rättvist att afstyrfva pension till ifrågakvarande landtmätare.

Herr Helander: Hvad den siste talaren åter nämnde derom, att företrädesvis vid förrättningar af mindre omfång, landtmäteriarfvodestaxan är alltför hög, föranleder mig att gifva den upplysning, att taxans särskilda bestämmelser äro desamma, antingen omfånget är större eller mindre, men att det likväl är klart, att när reseersättningar och dylikt skola delas på färre och för en förrättning af ringa utsträckning, en större anpart derigenom på hvarje delegare i förrättningen uppkommer, än eljest. Detta är likväl en sak, som svårligen kan hjälpas, ty icke kan väl reseersättningen göras mindre derföre att ett fåtal skall bekosta den. Denna ersättning måste väl i hvarje fall rättas efter väglängden.

Samme talare ville bevisa att ersättning för renovationsskyldigheten vore inbegripen i landtmäteriarfvodet, dermed, att ingen särskild bestämmelse är gifven i fråga om ersättning för detta onus; men på detta indirekta bevisnings sätt kan man komma till hvilket orimligt resultat man behagar. Åtminstone fullt lika bevisande för en motsatt mening är då detta samma förhållande, då jag påstår att ersättning för renovationen icke är inbegripen uti arfvodet enligt taxan, emedan hvarken denna eller någon annan allmän bestämmelse visar detta.

Medan jag har ordet ber jag att till sist få visa, huru olycksbringande detta ifrågakvarande lönlösa åliggande för landtmätarne är, genom att anföra ett aldeles nytt exempel från det län jag tillhör. Oaktadt ganska stränga kontroller derå, att landtmätarne i tid fullgöra detta åliggande, hände det likväl att en i lifstiden mycket verksam landtmätare efterlemnade så pass stor renovationsbrist, att hufvudsakligen till följd af den kostnad som afhjelpandet af denna brist medförde, enkan måste lemna all sin egendom och nu med familj är beroende af andras barmhertighet. Helt säkert saknas icke flera dylika exempel.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till Herr Nordenfelts reservation.

Herr Sjöberg: Jag bör med tacksamhet erkänna en del af hvad Herr Sven Nilsson i sina båda nyss hållna föredrag yttrat, då han nemligen talade om billigheten af, att kommissionslandt-

mätare äfven borde uppbära lön af staten. Jag erkänner fullkomligt riktigheten af denna åsigt, under förutsättning nemligen, att man har en fullt konstant och gifven grund för beräkningen af en sådan lön. Jag har emellertid med glädje hört hans åsikter i detta afseende, och som jag tager för afgjordt, att han vid en blifvande riksdag återkommer, vågar jag hoppas, att han då icke underlåter att infria det löfte, han nu på sätt och vis afgifvit, genom väckande af motion i sådant syfte.

Om kommissionens och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

Nu är emellertid fråga endast om förhöjning af den pension, som redan blifvit desse tjänstemän tilldelad. För att komma i åtnjutande af den nuvarande pensionen af 900 kronor äro de underkastade de vilkor, som gälla för embets- och tjänstemäns pensionering i allmänhet, men dervidlag är att märka, att den särskilda kontroll, som enligt reservantens, Herr Nordenfelts, förslag skulle ligga deri, att denna pension icke skulle någon af nu ifrågasvarande tjänstemän tilldelas, med mindre han varit verksam i det allmännas tjänst, förefinnes icke nu, och att följaktligen de, som enligt nyssnämnde förslag, om det ginge igenom, icke skulle vara berättigade till pension, enligt nu gällande författningar äro der till berättigade, äfven om det skulle kunna visas, att de under en längre följd af år icke arbetat. Detta torde också vara en omständighet värd att fästa uppmärksamheten vid; och, innan man kan komma till det mål, hvartill jag, i likhet med Herr Sven Nilsson, skulle vilja sträfva, synes det icke vara annat än helt enkelt ren rättvisa att nu bevilja desse tjänstemän den pensionsförmån hvarom nu är fråga, för att derigenom sätta de flere af dem, som redan af år och ansträngningar äro brutna och hvilkas arbetskrafter äro försvagade, i tillfälle att draga sig tillbaka från förrättningarne och icke behöfva hålla sig kvar i tjensten för att möjligen kunna förvärfva så mycket, som svarar mot skillnaden mellan den pension, hvartill de nu äro berättigade, och det belopp, hvartill samma pension nu blifvit föreslagen.

Herr Liss Olof Larsson: Jag väntade knappast att Utskottets betänkande i denna del skulle möta så mycket motstånd, ty det är enligt min tanke så väl motiveradt, att en hvar deraf bort blifva öfvertygad om lämpligheten att bifalla detsamma. Staten har hittills icke gifvit löner eller pensioner åt andra embets- och tjänstemän än dem, i afseende på hvilkas antal Riksdagen haft ett ord med i laget. I nu förevarande fall åter har Riksdagen icke något att säga, utan vederbörande kunna utnämna huru många kommissionslandtmätare som helst; och sedan blir staten tvungen att pensionera dem. De kunna vara utan arbete under större delen af sin tjenstetid; men, såvidt detta icke beror på dem sjelfva, så skulle de, enligt reservantens förslag, vara berättigade till pension, oaktadt de kanhända under många år icke haft några landtmäteriförrättningar. Man vet ju huru Kongl. Maj:t i andra fall icke eger en sådan oinskränkt rättighet att i obegränsadt antal tillsätta tjänstemän. Han kan till exempel icke, så vidt jag vet, tillsätta en enda kanslist eller kontorsskrifvare i

Om kommissions- och andre landtmätares pensionering.
(Forts.)

något allmänt verk på ordinarie stat utan Riksdagens medgifvande. I afseende å kommissionslandtmätarne åter har Kongl. Maj:t i sin hand att utnämna huru många som helst, till följd hvaraf man icke kan veta huru långt slutligen summan af statsmedel kommer att uppgå för desse tjenstemäns pensionering. Nu säger man att kommissionslandtmätarne alltid få åtskilligt att göra för statens räkning, såsom att skicka in kartor, arbetsredogörelser med mera till landtmäteristyrelsen, men jag tror att de hafva full ersättning för dylika förrättningar enligt gällande taxa, som verkligen är så hög att den ganska väl kan tåla vid ett sådant åliggande. Taxan är till och med så hög, att jag tror det varit bättre för landtmätarne sjelfva om den vore lägre, ty de stora kostnaderna äfven för små och obetydliga förrättningar som deruti bestämmas, göra att folk, så vidt möjligt är, söker undvika att anlita landtmätares hjälp. Kongl. Maj:t har redan förut, i fråga om desse tjenstemän, en makt som är ganska stor och består deruti, att Kongl. Maj:t, utan Riksdagens pröfning eller ens hörande, bestämmer taxan för deras arbeten, och dymedelst åligger dem, som behöfva anlita kommissionslandtmätarne, huru stor beskattning som helst. Om man härtill lägger den ytterligare makt som tillkommer Kongl. Maj:t att i obegränsadt antal utnämna kommissionslandtmätare, hvilka staten ikläder sig skyldighet att pensionera, så tror jag att desse tjenstemäns anspråk på staten redan äro tillräckligt höga, samt att den pension å 900 kronor som de nu uppbära, är tillräcklig för den ställning de innehafva. Såsom bevis på att det icke är svårt att få kommissionslandtmätare i tillräckligt antal i förhållande till behofvet och mot de pensionsförmåner som för närvarande bjudas dem, kan nämnas att, såsom Utskottet äfven omtalar, deras antal ökats sedan de fått sin nuvarande pensionsrätt. Vore deremot inkomsterna af tjensten och pensionerna otillräckliga för deras bergning och utkomst, skulle väl antalet af dem förminskas i stället för att, såsom nu, ständigt ökas.

Jag yrkar på dessa skäl bifall till Utskottets förslag i momentet b).

Friherre *Koskull* och Herr *Olof Jonsson* instämde med Herr *Liss Olof Larsson*.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr *Talmannen* upptog först de yrkanden, som blifvit gjorda beträffande mom. b), och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i nämnda moment och dels på afslag å samma hemställan och bifall i stället till hvad Herr *Nordenfelt* i sin reservation föreslagit rörande kommissionslandtmätarne. Den förra propositionen fann Herr *Talmannen* vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef en omröstningsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i punkten b) af utlåtandet N:o 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Herr Nordenfelts reservation, så vidt den angår kommissionslandtmätarne.

Voteringen företogs och utföll med 109 ja mot 61 nej, hvadan Utskottets hemställan bifallits.

Derpå biföll Kammaren jemväl hvad Utskottet i mom. c) föreslagit.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 57, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kammarens skiljaktiga beslut uti tvenne frågor rörande anslag under riksstatens Femte Hufvudtitel. *Ang. en föreslagen voteringsproposition.*

Uti *punkten 1* hade Utskottet framlagt ett så lydande förslag till voteringsproposition:

“Den, som vill, att Riksdagen bifaller Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att, på det Kongl. Maj:t må komma i tillfälle att, i den ordning som kan finnas lämplig, öka antalet officerare vid Kongl. flottan med 4 underlöjtnanter, 27 löjtnanter, 17 kaptener, 10 kommandör-kaptener och 2 kommandörer, de under anslaget till aflöning för flottans corpser och stater inbegripna medel till reserv- och indragnings-staterna må, i den mån dessa medel blifva tillgängliga, få användas till aflöning åt nämnda antal officerare, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts berörda nådiga framställning icke vunnit Riksdagens bifall.“

Efter uppläsning häraf yttrade

Herr *Liss Olof Larsson*, hvilken, enligt anteckning å utlåtandet, icke inom Utskottet deltagit i beslutet om de uti förevarande memorial föreslagna voteringspropositionernas framläggande: Jag får för min del yrka afslag å den föreslagna voteringspropositionen, som inom Stats-Utskottet tillkommit på den förseglade se-

Ang. en föreläggning af statsregleringsproposition.
(Forts.)

deln. Bland ledamöterna voro nemligen 12 för och 12 mot. Jag medgifver att man kan vara något tveksam, huruvida en sådan sak, som den ifrågavarande, får dragas under gemensam votering eller icke, och jag har sjelf vid ett dylikt tillfälle, nemligen under 1874 års riksdag, inom Stats-Utskottet förfäktat den åsigten att votering borde ega rum, men majoriteten var af den åsigten att votering ej kunde ifrågakomma, hvarföre Utskottet ansåg frågan om gemensam votering förfallen. Det var nemligen då af Kongl. Maj:t ifrågasatt vissa förändrade bestämmelser med afseende å elementarläroverkens lärare.

Om nu grundlagens mening också ej är alldeles tydlig, huru förfaras skall i dylika fall, så är det deremot enligt min tanke alldeles nödvändigt, att Riksdagen bör vidhålla sin en gång uttalade åsigt i saken och icke med hänsyn till vissa omständigheter eller förhållanden än följa en princip och än en annan. Jag anser derföre att gemensam votering ej bör ega rum i förevarande fall. Det är obestriddt att om votering eger rum och Riksdagen dervid antingen bifaller eller afslår Kongl. Maj:ts proposition, så inverkar detta ej det ringaste på statsregleringen för 1879. Det skulle icke öka den, ej heller minska den med ett enda öre.

Vid förliden riksdag var också fråga om en af Stats-Utskottet uppställd voteringsproposition, som af Andra Kammaren blef afslagen, ehuru det gälde ett anslag till bestämdt belopp, hvilket blifvit af en Kammare beviljadt, men af den andra afslaget.

Jag är framför allt rädd att, om Riksdagen ofrfar så i ena fallet och så i andra fallet, då det gäller alldeles likartade frågor, det skall få utseende af att Riksdagen ej tager sak för sig, utan låter biomständigheter inverka på besluten. Det skulle vara högst betänkligt om en sådan praxis finge utbilda sig. Jag anhåller derföre att Herr Talmannen ville framställa proposition om afslag å den i första punkten af Stats-Utskottets föreliggande betänkande föreslagna voteringsproposition.

Häruti förenade sig Herrar *Johan Erik Johansson* och *Pehr Nilsson* i Vittjerf.

Friherre Leijonhufvud: Jag är i denna fråga af olika tanke med talaren på dalabänken, som bland annat yttrade att här är fråga om någonting, som ej kan inverka på statsregleringen. Ja — i fall statsregleringen endast berodde på att Riksdagen beviljade en viss slutsumma, som Kongl. Maj:t sedan efter godtfinnande kunde fördela på olika departement och utgiftsstater, så skulle jag gifva talaren rätt, emedan statsregleringens slutsumma i ena som andra fallet blir lika stor, antingen Riksdagen godkänner eller icke godkänner den framställning, Kongl. Maj:t gjort beträffande föreliggande fråga. Men då statsregleringen derjemte beror på med hvad rätt Kongl. Maj:t eger att fördela den slutsiffra, hvartill statsregleringen uppgår, så är det klart att Riksdagens beslut i berörda fråga kan inverka på statsregleringen, emedan

den bestämda fördelningen af slutsumman derigenom kan rubbas. Ty genom afgang från reserv- och indragningsstaterna blir möjligen snart nog en del penningar lediga och Kongl. Maj:t kan då, i händelse Riksdagen dertill samtycker, använda dessa medel på det föreslagna sättet, nemligen till aflönande af åtskilliga nya officerare för flottan. För närvarande ingå medlen till en kassa, som bestrider utgifterna för reserv- och indragningsstaterna. Jag anser således att den föreliggande frågan om de medel, som kunna blifva lediga på anslaget till flottans reserv- och indragningsstater, användas till aflönning åt nya officerare eller icke, kan och sannolikt kommer att inverka på statsregleringen. Afgången från reservstaten har de senare åren varit så stor, att det nya användningssättet för den lediga delen af statsanslaget antagligen skulle kunna börja under 1878 eller 1879.

Ang. en föreslagen voteringsproposition.
(Forts.)

Samme talare ordade äfven om prejudikat och ansåg det alldeles nödvändigt, att Riksdagen håller fast vid de grundsatser, hvilka en gång blifvit antagna. I fall de grundsatser, Riksdagen i berörda afseende hittills följt, vore rigtiga, skulle jag villigt erkänna att talaren har rätt. Men nu är förhållandet, att Riksdagen icke följt rigtiga grundsatser och då återstår att så fort som möjligt komma ifrån detta sväfvande tillstånd. Vi hafva stundom vägrat och stundom medgifvit gemensam votering. Vi hafva i detta fall ej kunnat blifva ense om den rigtiga tolkningen af grundlagen. Men ju mera troget man håller sig till grundlagens ordalydelse, ju fastare och mera rigtig blir tolkningen.

Då jag nu utvecklat de skäl, hvarföre den föreliggande frågan utgör en verklig statsregleringsfråga, hör den således äfven till antalet af dem, om hvilka gemensam votering, i händelse af olika beslut i Kamrarne, skall ega rum. Jag yrkar derföre bifall till det föredragna förslaget till voteringsproposition.

Herr Rydin: Jag har med den största uppmärksamhet följt den förste talarens yttrande, men icke varit i stånd att finna skälen för det slut, hvartill han kommit. Visserligen har jag hört honom berätta, att inom Stats-Utskottet olika meningar varit rådande rörande denna fråga, men deremot har han icke uppgifvit de skäl, minoriteten anfört för sin åsigt. Han har talat om ett föregående tillfälle, då ifrågasatt votering om ett ämne af likartad beskaffenhet med detta vägrats. Men jag har icke hört, att beslutet derom fattats efter öfverläggning inom Kamrarne, utan har frågan endast varit föremål för Stats-Utskottets åtgärd; hvadan, och då Stats-Utskottet icke på något sätt delgifvit Riksdagen ett sådant beslut, jag icke anser frågan dermed vara klar. Högst besynnerligt förefaller det emellertid, att Utskottets betänkande rörande denna fråga icke är åtföljdt af en enda reservation, under det man likväl sedermera upplysts om, att frågans utgång endast är att tillskrifva den förseglade sedeln. Det hade väl dock varit på sin plats, att i en så vigtig fråga som den, huruvida gemensam votering skall ega rum eller icke om en sak, Stats-Utskottets

Ang. en förelagden vöteringsproposition.

(Forts.)

ledamöter anförde skälen, hvarföre det icke velat tillstyrka en sådan åtgärd.

För frågans bedömande ber jag att först få fästa uppmärksamheten på grundlagens bestämmelse i 65 § Riksdagsordningen om huru förfaras skall, när, i fråga om statsutgifter eller beviljningar etc. Kamrarna hafva fattat olika beslut. Det kan icke disputeras, att här verkligen är fråga om en statsutgift. Kamrarna hafva för någon tid sedan gemensamt voterat derom, huruvida Jemtlands fältjägarekorps och vissa gardesregementen skulle förstärkas med några nya officerare. Här skall nu afgöras en fråga af fullkomligt likartad beskaffenhet, nemligen om förstärkning af flottans officerspersonal. Har därför den ena frågan varit föremål för gemensam votering, så bör äfven den andra vara det. Hvarifrån medlen tagas är en sak för sig. Den omständigheten, att statsverket eger tillgängliga medel, som dels äro lediga under sjelfva statsregleringsåret och dels blifva det under derpå följande år och att således den ifrågasatta förstärkningen af flottans officerspersonal kan ega rum med dessa medel, utan att nytt anslag behöfves för ändamålet, har alls intet att göra med frågan huruvida en statsutgift föreligger eller ej. Detta är dock en statsutgift. Saken gäller användande för visst uppgifvet ändamål af statens medel, Kongl. Maj:t har förklaradt, att dessa medel icke kunna användas med fördel för staten, utan att det blir afgjort, huruvida de antingen skola förklaras lediga och således återgå till statsverket eller ock, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, användas till förstärkning af flottans officerspersonal. Under sådana förhållanden — då det här är fråga om en statsutgift — så kan jag icke inse, att man kan bestrida befogenheten af en voteringsproposition i ämnet.

Jag erinrar mig icke riktigt, huru det förhöll sig med det af Herr L. O. Larsson omnämnda, af Riksdagen i fjor fattade beslutet att vägra votering om en viss summa. Jag tror dock, att denna votering gälde icke en utgift från statsverket, utan från riksgäldskontoret. Ej heller kommer jag rätt i håg huru det förhöll sig med den af samme talare antydda frågan om gemensam votering rörande elementarläroverken. Men hvad jag minnes är, att Kamrarna icke stannade i olika beslut om sjelfva anslagens användande under förestående statsregleringsåret, i det nemligen den ena Kammaren medgaf vederbörliga medels användande tills vidare, under det den andra Kammaren biföll Kongl. Maj:ts förslag till normalstat för elementarläroverken. Men då var icke fråga om förstärkning af lärarkrafterna, utan huruvida dessa krafter skulle användas på det ena eller andra sättet, hvilket Kongl. Maj:t kunnat göra ändå, oberoende deraf, om frågan om normalstat blef afgjord eller ej.

Officerscorpsen vid flottan deremot kan Kongl. Maj:t icke förstärka, utan att af Riksdagen begära tillökning i den för ändamålet fastställda staten. Om nu denna tillökning sker genom användande af lediga medel eller i form af särskildt anslag, har icke med saken att göra. Gemensam votering i liknande frågor med

denna har äfven förr egt rum. Vid 1872 års riksdag t. ex. beviljades ett anslag för artilleriet i Karlskrona, men nästföljande riksdag begärde Kongl. Maj:t att samma anslag skulle få användas för samma behof i Landskrona. Frågan härom utgjorde äfven föremål för öfverläggning i båda Kamrarne, och man ansåg, att ehuru frågan icke utöfvade det minsta inflytande på sjelfva statsregleringen, så borde dock Kongl. Maj:t erhålla ett bestämdt beslut af Riksdagen, innebärande antingen bifall till anslaget om flyttning eller afslag derå. Nu har Kongl. Maj:t begärt af Riksdagen att få använda ett visst anslag till ett annat ändamål, än det, för hvilket anslaget för närvarande är afsedt. Riksdagen har i sitt fria skön att säga: "Vi bifalla att Kongl. Maj:t får använda anslaget på detta sätt" eller: "Vi afslå att Kongl. Maj:t får använda det på det sättet"; men Kongl. Maj:t kan icke under några förhållanden använda anslaget på af honom uppgifvet sätt, utan att dertill hafva erhållit Riksdagens bifall. Frågan är således om användande af statsmedel för ett bestämdt ändamål, hvilket inbegriper en statsutgift. Och denna statsutgift kan ovilkorligen inflyta på statsregleringen för nästa år. Till följd häraf öfverensstämmer det således med 65 § Riksdagsordningen, att frågan blifver föremål för gemensam votering.

Jag yrkar bifall till punkten.

Herr Danielsson: Enligt den erfarenhet, som jag tillvunnit mig under den korta tid, jag varit ledamot af denna Kammare, förefaller det mig vara ganska tydligt att denna fråga icke kan komma under gemensam omröstning. Jag vill, i motsats till hvad den siste ärade talaren yttrat, framhålla, att 65 § riksdagsordningen icke innehåller någon rätt för Kamrarne att gemensamt votera i frågor, som röra ökande af tjänstemännens antal; och här är ju fråga om ingenting annat än att få, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, 4 underlöjtnanter, 27 löjtnanter, 17 kaptener, 10 kommandör-kaptener och 2 kommandörer mera vid flottan än vi nu ega. Hade dessa tjänstemän funnits redan förut och nu fråga allenast vore om deras aflöning, så skulle saken gestaltat sig helt annorlunda, men här är nu fråga om att tillskapa dessa tjänstemän genom gemensam votering och sedan i mån af tillgängliga medel gifva dem aflöning. Jag hemställer om det kan framgå af 65 § riksdagsordningen, att Riksdagen eger rätt att öfver sådana frågor anställa gemensam omröstning. Här är dessutom egentligen fråga om användande i framtiden af redan beviljade medel; men derom talas icke ett ord i nyss återropade grundlagsparagraf. Och tager man i betraktande Riksdagsordningens föreskrift om årliga riksdagar med till dess behandling årligen återkommande statsregleringsfrågor, och Riksdagsordningen dessutom stadgar, att Stats-Utskottet skall emottaga Kongl. Maj:ts proposition om statsverkets tillstånd och behof, egna densamma behörig pröfning och göra de förslag, till hvilka denna pröfning kan föranleda, så måste det vara tydligt, åtminstone enligt min uppfattning, att det endast är

Ang. en föreslagen voteringsproposition.
(Forts.)

Ang. en förelagen voteringsproposition.
(Forts.)

så beskaffade årligen återkommande frågor, som böra afgöras genom gemensam votering.

I öfrigt är att märka, att de ifrågavarande tjänstemännen, hvilka, såsom jag nämnt, för närvarande icke finnas, möjligen aldrig komma att utnämnas. Det kommer ju att bero på Kongl. Maj:t, och det kan hända, att han aldrig tillsätter dem. Jag tror således, att Herr Liss Olof Larsson har ganska rätt i hvad han yttrade; och säge hvad man vill om prejudikat, som kunna åberopas för eller mot, så anser jag dock att, om man tager hänsyn till Riksdagsordningen och grundlagens föreskrift, att densamma skall i hvarje fall tolkas efter ordalydelsen, de, som förfäktat den gemensamma voteringen, icke i grundlagen hafva särdeles starkt stöd därför.

Jag för min del yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Jöns Persson instämde med Herr Danielsson.

Herr Nils Larson: Vid denna frågas behandling inom Utskottet hade visserligen denna Kammares ledamöter i Utskottet den meningen, att gemensam omröstning i frågan icke borde ega rum; men då det icke kan förnekas, att olika meningar härom kunna uppstå och, såsom vi nu funnit, äfven uppstått, samt dertill kommer, att vid anstald omröstning inom Utskottet den meningen blef den segrande, att gemensam votering i frågan borde få ega rum, så ansågo vi oss böra böja oss därför och icke reservera oss deremot. Detta är grunden till att, såsom redan blifvit anmärkt, någon reservation icke finnes Utskottets betänkande vidfogad, oakadt meningarne inom Utskottet varit delade. Men då nu tvisten återigen kommit upp, så får jag säga, att jag icke kan frågå den tanke, jag från början hyst, nemligen den, att frågan icke är af beskaffenhet att böra genom gemensam omröstning mellan båda Kamrarne afgöras. Då 65 § Riksdagsordningen stadgar, att, när i frågor, som röra statsutgifter, Kamrarne stanna i olika beslut, gemensam omröstning skall ega rum, så synes det mig, att Riksdagsordningen i den nämnda paragrafen icke har afseende på andra statsutgifter än sådana, som vid tillfället äro i fråga att anvisas. Men nu är icke fråga om någon statsutgift, som Riksdagen vid detta tillfälle skulle kunna besluta eller vägra, utan frågan gäller endast ett förändradt bemyndigande för Kongl. Maj:t att använda medel, som vid föregående riksdagar blifvit anvisade. Jag kan således icke finna annat än att 63 § Riksdagsordningen, som stadgar, att, om Kamrarne stanna i olika beslut, frågan förfaller, bör i förevarande fall ega tillämpning. Om det nu kommer till votering inom Kammarerna, huruvida gemensam omröstning i denna fråga bör ega rum eller icke, d. v. s. huruvida Utskottets förslag till voteringsproposition bör bifallas eller icke, måste jag således vidhålla den mening, som jag i frågan hyst och till följd deraf rösta för afslag å Utskottets hemställan.

Herr E. G. Boström: I likhet med herr Liss Olof Larsson

anser äfven jag, att gemensam omröstning i denna fråga icke bör ega rum, då den ej innefattar någon ny statsutgift, utan endast ett förändradt användningsätt af redan beviljade medel. De tvenne talare, som här yttrat sig för bifall till Stats-Utskottets voteringsproposition, hafva påstått, att då här vore fråga om att använda medlen till ett annat ändamål än hittills, detta vore det samma som en ny statsutgift och att gemensam votering i frågan således måste anställas. Men jag hemställer till dessa ärade Herrar, om de verkligen kunna tro sig böra göra en sådan åsigt gällande i strid mot stadgandet i 84 § Regeringsformen, att grundlagen skall tolkas efter ordalydelsen; och denna är ju, hvad angår gemensam votering Kamrarne emellan, enligt § 65 Riksdagsordningen, att "när i fråga om *statsutgifter* etc." Friherre Leijonhufvud påstod bland annat, att afgangen från reserv-staten under senare åren varit så stor, att det nya användningssättet af nu ifrågavarande medel antagligen skulle kunna taga sin början nästa år, eller år 1879, och således inverka på statsregleringen redan för nästa år. Den frågan synes mig dock för tidigt väckt. Ty först måste väl officerarne på reserv- och indragningsstaten verkligen hafva afgått; och att en sådan afgang icke är att under närmaste åren förvänta, har ju Herr Sjöministern förklarat.

Jag yrkar afslag å voteringspropositionen.

Herr Berg: I likhet med den nästföregående talaren anser äfven jag, att prejudikat i en fråga som denna ej kunna gälla, utan att frågan oberoende deraf bör afgöras endast efter grundlagens ord. Men just från denna synpunkt kan jag icke dela samme talares åsigt, att ifrågavarande ärende icke bör utgöra föremål för gemensam votering. I den af Kongl. Maj:t framlagda nådiga propositionen i ämnet begäres Riksdagens bifall dertill, att de under anslaget till aflöning för flottans corpser och stater inbegripna medel till reserv- och indragningsstaterna måtte, i den mån dessa medel blefve tillgängliga, få användas till aflöning åt det antal officerare, hvarmed Kongl. flottans officerscorps borde förökas. Då nu 65 § Riksdagsordningen innehåller, att, då i fråga om *statsutgifter* Kamrarne stanna i olika beslut, gemensam votering skall anställas samt Kongl. Maj:t här ifrågasatt en statsutgift för ett visst statsändamål, samt begärt, att dertill få använda medel, som visserligen redan finnas, men ej få för det nu ifrågasatta ändamålet disponeras, synes, mig åtminstone, klart att den nu föreliggande frågan, huruvida Kongl. Maj:t vill erhålla Riksdagens medgifvande att använda dessa medel till bestridande af en annan statsutgift än den, för hvilken de blifvit beviljade, måste, när Kamrarne stannat i olika beslut, medelst gemensam votering afgöras. Af denna grund och då den omständigheten att Kongl. Maj:t icke begärt något särskildt anslag för ändamålet, utan endast att få för det samma använda redan befintliga medel, icke förändrar beskaffenheten af frågan, som i allt fall gäller huruvida en statsutgift må ega rum eller icke samt dylika frågor ovilkorligen falla under stadgandet i 65 § Riksdagsordningen, oberoende deraf om för

Ang. en förelagen voteringsproposition.
(Forts.)

Ang. en förslagen voteringsproposition.
(Forts.)

ändamålet erfordras särskildt anslag eller användas möjligen befintliga besparingar, anser jag mig böra tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rydin: Jag har blifvit uppkallad af ett yttrande, som Herr Boström på Östanå här nyss fälde. Han förvexlade nemligen påtagligen orden statsanslag och statsutgift. Om det i § 65 Riksdagsordningen hade stått att, när i fråga om statsanslag eller bevillning Kamrarne stanna i olika beslut, skall gemensam votering ske, då skulle jag hafva varit af alldeles samma åsigt som han, att gemensam votering icke i denna fråga borde ega rum, men, då nu i §:n tydligt står "statsutgifter" och väl ingen lärer vilja disputeras att statsmedels användning för ett bestämdt uppgifvet ändamål, äro att betrakta såsom en statsutgift, kan jag icke dela hans åsigt utan anser att gemensam votering i detta fall bör ske. Om nu detta icke kan bestridas, så lärer väl icke heller kunna förnekas att, äfven om Kongl. Maj:t använder statsmedel för ett annat ändamål än det, hvarför vissa tillgångar ursprungligen äro afsedda, förblir det i alla fall en statsutgift. Men här är ju fråga om att använda statsmedel, som ursprungligen blifvit afsedda för ett bestämdt ändamål, för ett annat statsändamål; och detta får icke ske utan Riksdagens bifall.

En talare har nämnt att här vore fråga om tillökning af en viss klass embets- och tjänstemän och icke om någon direkt statsutgift. Häremot ber jag få svara att, om det endast är fråga om tillökning i embetsmännens antal, Kongl. Maj:t kan, då det icke är fråga om någon tillökning i statsutgifter för dessa nya tjänstemäns aflönande, på grund af sin ekonomiska lagstiftning utnämna så många embetsmän han vill, utan att dertill behöfva Riksdagens bifall. Då det således icke är för rättigheten att tillskapa tjänster utan för att få medel att bestrida de utgifter som härför erfordras, som Kongl. Maj:t behöfver Riksdagens bifall, har han ju också i detta fall begärt Riksdagens bifall i och för den statsutgift som blir en följd af den nu ifrågasatta tillökningen af officerspersonalen vid Kongl. Flottan.

Herr Boström nämnde vidare att, derest medlen skulle hafva måst utgå under nästa år, kunde det hafva varit skäl att göra frågan till föremål för gemensam votering, men att, då Chefen för Kongl. Sjöförsvars-departementet upplyst att så antagligen icke kunde behöfvas, han icke kunde inse behöfvet deraf. Jag vill i anledning här af fästa hans uppmärksamhet derpå, att det rätt ofta förut inträffat, att Kongl. Maj:t begärt medel för någon statsutgift, som han förutsett skulle inträffa året derpå, men att medlen det oakadt ej behöft användas förr än två eller tre år senare.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra vidhåller jag mitt förra yrkande om bifall till voteringspropositionen.

Herr C. A. Larsson: Ehuru tvenne af de skarpaste jurister inom denna Kammare uttalat sig för att gemensam votering i denna fråga borde ega rum, vill jag dock icke för min del gå in derpå.

Jag har under min riksdagsmannaverksamhet tagit del i många gemensamma voteringar om större eller mindre anslagsbelopp; men aldrig förr har jag hört talas om att man voterat om tillsättandet af löjtnanter eller andra officerare. Jag undrar just hvad Herrarne skulle hafva sagt, om man föreslagit gemensam votering, då det var fråga om anskaffandet af stamsoldater i stället för den indelta arméen och om betäckande af de stora statsutgifter det nya härordningsförslagets antagande skolat medföra. Hade vi fått afgöra detta genom gemensam votering, skulle vi landtmannapartister hafva segrat och fått vårt härordningsförslag antaget; ty vi hade då varit 160 emot 146, som Herrarne väl veta.

Då det aldrig kan komma i fråga att man anställer gemensam votering om personer utan endast om penningar, är det tydligt att jag för min del på det lifligaste yrkar afslag å den nu föreliggande voteringspropositionen.

Herr Hörnfeldt: Jag har icke heller inom Utskottet kunnat med min röst bidraga till det förslag till voteringsproposition Utskottet här framlagt och detta helt enkelt af samma skäl som Herr C. A. Larsson nyss anförde. Hade man alldeles klart för sig, att här vore fråga om en verklig statsutgift, så är det tydligt att man skulle kunna biträda majoritetens inom Utskottet åsigt och godkänna voteringspropositionen, men då man icke har detta rätt tydligt för sig, är det väl ursäktligt att man sätter sig emot gemensam votering om hvad som ej är en sådan statsutgift. Herr Rydin nämnde nyss, att vi vid denna riksdag haft en alldeles likartad fråga under 4:de hufvudtiteln, som föranledt gemensam votering, nämligen det af Kongl. Maj:t begärda anslaget till aflöning för 1 ryttmästare och 1 regementsadjutant vid Lifgardet till häst och för 1 ryttmästare vid husarregementet Konung Carl XV, för hvilka ändamål förhöjning äskades i anslaget till det förra regementet med 7,585 kronor och i anslaget till det senare med 4,425 kronor. Men jag hemställer till Herr Rydin huruvida han verkligen har den uppfattning af grundlagen, att han kan anse dessa båda frågor alldeles likartade med hvarandra. I förra fallet begärde Kongl. Maj:t ju en bestämd summa för hvarterdera af de båda regementena, men i det senare fallet deremot att, för den händelse medel blefve öfver på de under anslaget för flottans corpser och stater inbegripna anslag till reserv- och indragningsstaten, få använda dessa till förstärkande af flottans officerspersonal. Nu kan man icke heller bestämdt påstå, att dessa medel blifva tillgängliga år 1878. Och då kan man väl icke heller säga, att fråga är om någon statsutgift eller hänföra frågan om användandet af medlen till sådana ärenden, som finnas uppräknade i 65 § Riksdagsordningen.

Af dessa skäl anhåller jag att få på det bestämdaste instämma med dem som yrkat afslag på den af Utskottet här föreslagna voteringspropositionen.

Herr Lindmark: Jag instämmer med Herrar Danielsson och

Ang. en föreslagen voteringsproposition.
(Forts.)

*Ang. en för-
slagen vo-
teringspropo-
sition.
(Forts.)*

Carl Anders Larsson, deri att med den för handen varande vöteringen afses icke att bestämma huruvida ett visst antal officerare skola tillsättas eller icke, ty uti vöteringspropositionen står det "att, på det att Kongl. Maj:t må komma i tillfälle att, i den ordning som kan finnas lämpligt, öka antalet officerare vid Kongl. Flottan med 4 underlöjtnanter, 27 löjtnanter, 17 kaptener, 10 kommandörkaptener och 2 kommandörer" vissa medel måtte få användas med Riksdagens medgifvande. Jag ber härvid att för Kam-maren få påpeka ett förhållande, som möjligtvis kan hafva fallit ur Kam-marens minne. För reservstaterna äro anvisade ungefärligen 238,000 kronor, hvaraf i mån af tillgång 114,000 kronor få disponeras för den permanenta reservstaten. I Kongl. Maj:ts proposition till innevarande års Riksdag förutsättes att, sedan alla officerare gått in på den nya lönestaten, Kongl. Maj:t skulle ega rätt att disponera öfver anslagen å den permanenta reservstaten och den nya reservstaten, i mån som dessa blifva lediga, för att användas till aflöning åt ett ökadtt antal officerare på flottans aktiva stat, hvarefter den permanenta reservstaten skulle upphöra, under förutsättning att denna tillökning i officers-personalen skulle komma till stånd. Det är sålunda här fråga om ett förändradtt användningssätt af de till reservstaterna anslagna penninge-medel. Följaktligen om under nästa år — jag vill icke draga in någon lön på förhand, men jag förutsätter ett fall, som ganska lätt kan komma att inträffa — medel skulle blifva tillgängliga på dessa reservstater, så är det dessa medel, om hvilkas användande Kongl. Maj:t nu har framställt förslag. Detta innebär att medlen skulle användas till ett ändamål fulltt motsvarande det nuvarande, enligt hvilket de tillkomma officerare å permanenta reservstaten såsom löner.

Frågan är helt enkelt den, om Kongl. Maj:t skall erhålla dispositionsrätt öfver ett gifvet anslag till ett annat ändamål. Vägras bifall härtill, kunna alltid eventuella besparingar på detta anslag tänkas för nästa år, öfver hvilka Kongl. Maj:t icke erhåller dispositionsrätt.

Jag instämmer således med Herr Rydin i den uppfattning han hyser och uttalat om denna sak samt ber att få påpeka att Kam-maren en gång förut fattat ett beslut, öfverensstämmande med Stats-Utskottets förslag, i en fråga liknande denna. Detta inträffade vid 1873 års riksdag, då Kongl. Maj:t, bland annat, begärde att i mån af tillgång få disponera de till nya reservstaten anslagna medel för upprättande af en permanent reservstat; och det var då ganska mycken tvist om vötering skulle ega rum eller icke. Denna tvist kom sig deraf att i vöteringspropositionen funnos in-tagna punkter, helt och hållet rörande organisationsfrågan som här gälde sammanslagning af flottans och skärgårdsartilleriets corpser till en corps. Men någon tvist om de punkter, som rörde dispositionsrätt öfver medlen, uppstod icke. Ingen förnekade grund-lagsenligheten af gemensam vötering härom, och Herr C. A. Larsson, som nu bestrider denna, var då af en alldeles motsatt åsigt,

såsom det framgår af Kammarens protokoll, jag här håller i min hand. *Ang. en föreslagen voteringsproposition.*

Om prejudikat kunna hafva någon inverkan på Kammarens beslut, så anser jag för min del att, på grund af Kammarens beslut vid 1873 års riksdag, denna fråga borde afgöras genom gemensam votering. Här gäller nemligen icke frågan en tillökning af officerarnes antal, utan blott Kongl. Maj:ts rätt att för ett visst ändamål disponera vissa medel. Sådana frågor som denna hafva flera gånger förut blifvit afgjorda genom gemensam votering. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets hemställan.

(Forts.)

Grefve Sparre: Det kan väl icke förnekas att lönerna till "4 underlöjtnanter, 27 löjtnanter, 17 kaptener, 10 kommandörkaptener och 4 kommandörer", hvarom den föreslagna voteringspropositionen handlar, äro en statsutgift och att det sålunda i denna sak är fråga om huruvida en statsutgift skall bestämmas att utgå eller icke. Att det redan finnes medel, som nu användas till andra ändamål, nemligen reserv- och indragningsstaterna, och att dessa medel följaktligen skola tagas från ett bestämdt statsändamål och användas på ett annat, torde väl icke kunna förändra frågans natur, som otvifvelaktigt är den af en statsutgift. Jag tror således att Stats-Utskottet har i denna sak handlat fullkomligt riktigt; och jag ber Herrarne betänka hvarthän det skulle leda, om vi genom ett afslag å denna voteringsproposition skulle gifva åt grundlagen en tolkning fullkomligt motsatt den, som förut gällt. Att i strid mot förut gifna prejudikat, nu gifva grundlagen en tolkning, som öfverensstämmer med en åsigt, som man på förhand fattat, är ett vådligt steg.

Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de meningar som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner såväl på bifall som afslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förra meningen. Votering begärdes, i anledning hvaraf skedde uppsättning, justering och anslag af en omröstningsproposition, lydande sålunda:

Den som godkänner den i första punkten af Stats-Utskottets Memorial N:o 57 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej har Kammaren ogillat berörda voteringsproposition.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, visade 66 ja mot 101 nej; varande alltså beslut fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Ang. en föreslagen voteringsproposition. Mot detta beslut anmäldes reservation af Friherre Koskull samt Herrar Bergius och Rubenson.

(Forts.)

Punkten 2.

Den i denna punkt föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 5.

Vid föredragning dernäst af Stats-Utskottets memorial N:o 58, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Nionde hufvudtitel, blefvo berörda förslag af Kammaren godkända.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets memorial N:o 59, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande Kongl. Maj:ts förslag om lönerreglering för landsstaten.

Punkten 1.

Bifölls.

Punkterna 2 och 3.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

Punkten 4.

Bifölls.

§ 7.

Till föredragning förekom Stats-Utskottets memorial N:o 60, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Herr vice Talmannen Wijk begärde ordet och yttrade: Jag tager mig friheten hemställa att detta reglemente måtte föredragas paragrafvis och ingressen företagas till pröfning först efter det samtliga paragraferna blifvit genomgångna, samt att paragraferna icke måtte uppläsas i annat fall, än der någon af Kamrarnes ledamöter sådant påfordrar.

Det föreslagna föredragningssättet bifölls, hvarefter Kammaren biföll utlåtandet.

§ 8.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar jemlikt 65 § Riksdagsordningen komme att anställas i morgondagens sammanträde.

§ 9.

Ordet lemnades till

Ang. uppteckning af frånvarande ledamöter.

Herr Lyttkens, som yttrade: Jag får hos Herr Talmannen anhålla om proposition på ett yrkande, som jag ber att utan vidare motivering få framställa, nemligen att *vid alla de vid denna riksdag återstående gemensamma voteringarne skall antecknas hvilka af Kammarrens ledamöter som äro förfallolöst frånvarande.*

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Först och främst får jag anhålla, att denna framställning måtte varda bordlagd. I öfrigt vill jag erinra derom, att uti det förslag till arbetsordning för denna Kammare som vid 1867 års riksdag af ett Kammarrens enskilda Utskott utarbetades och till Kammarrens pröfning framlades, förekom en bestämmelse, att namnen å de ledamöter, hvilka icke vid upprop afgåfvo röstsedel, borde i omedelbart sammanhang med uppropet antecknas i protokollet. Denna bestämmelse skulle således gälla icke ensamt de s. k. samfälda voteringarne utan hvarje votering inom denna Kammare. Såsom de, hvilka voro med redan 1867, torde erinra sig, vann den föreslagna bestämmelsen icke Kammarrens bifall. Den var nemligen den enda punkt i förslaget till arbetsordningen, hvilken ströks af Kammarren. Vid sådant förhållande kan jag icke finna annat, än att hvad Herr Lyttkens med sitt förslag åsyftar är ett tillägg till arbetsordningen af ungefär samma beskaffenhet, som omförmälda betämmelse. Det kan och bör icke komma i fråga, att så här lösligt upptaga till pröfning ett sådant förslag. För min del får jag öppet förklara, att jag desto mindre kan hafva något emot sjelfva syftningen af Herr Lyttkens framställning, som jag i egenskap af ledamot och föredragande i 1867 års enskilda Utskott var med om att föreslå en sådan bestämmelse, som jag nyss omförmält. Det torde nemligen icke vara utan nytta att man får kännedom om, hvilka ledamöter försumma sina skyldigheter såsom riksdagsman; men hvad angår behandlingen af Herr Lyttkens förslag lägger jag stor vikt på, att laga former iakttagas.

Flere ledamöter begärde nu ordet. Som emellertid Herr Axel Bergström framställt yrkande om bordläggning af Herr Lyttkens' förslag, gjorde Herr Talmannen, under erinran att, då ärendet rörde Kammarren enskildt, det tillkomme Kammarren att besluta, huruvida bordläggning skulle ske eller icke, den hemställan till de ledamöter, som anmält sig att tala, att de för närvarande, och

Ang. uppteckning af frånvarande ledamöter.
(Forts.)

till dess den väckta frågan om förslaget bordläggning blifvit afgjord, ville yttra sig allenast rörande nämnda fråga. Derefter uppropades

Herr Hæggström, som anförde: Jag yrkar, att förslaget måtte genast till afgörande företagas.

Herr Berg: Jag instämmer i yrkandet om bordläggning. Jag kan nemligen icke på stående fot afgöra, om detta förslag är fullt öfverensstämmande med bestämmelsen i grundlagen och Kammarens arbetsordning, och innan de ledamöter, som skola deltaga i beslutet, kommit i tillfälle att underrätta sig derom kan jag ej anse lämpligt att ärendet afgöres. I händelse Kammaren emellertid är af annan åsigt, och nu genast ville i frågan fatta beslut, får jag förklara det jag icke kommer att deltaga i detta beslut, emedan jag, såsom sagdt är, icke är beredd att yttra mig, huruvida förslaget öfverensstämmer med gällande föreskrifter. Om förslaget skulle antagas, tror jag dessutom, att det bör gälla icke allenast för gemensamma voteringar utan för *alla* sådana. Men som sagdt, jag är icke så hemmastadd, vare sig i grundlagen eller arbetsordningen, att jag utan vidare kan fatta ett beslut af den vikt, som det nu ifrågasatta möjligen kan ega.

Friherre *Leijonhufvud* instämde med Herr Berg.

Herr C. A. Larsson: Jag kan icke finna något hinder i arbetsordningen att när som helst anställa utprop af Kammarens ledamöter. Och lika litet kan det vara stridande mot arbetsordningen att anteckna dem, som vid en omröstning äro frånvarande. Så gick det till i gamla Bondeståndet. Och om någon der icke passade på då hans namn uppropades, så kunde han få rösta efteråt. Och här skulle det ju mycket väl kunna låta sig göra att, på samma gång som Kammarens ledamöter uppropas till omröstning, anteckna dem, som icke deltaga deri.

Ett förslag derom kan väl icke behöfva bordläggas, utan borde kunna genast af Kammaren godkännas.

Herr Sjöberg: Jag förenar mig med Herr Axel Bergström och dem, som yrka bordläggning af det af Herr Lyttkens nu väckta förslaget.

Med anledning af den senaste talarens anförande får jag erinra, att berörda förslag ju afser ett tillägg till gällande arbetsordning för Kammaren. Herr Bergström har redan fäst uppmärksamheten uppå, att ett stadgande i samma syftning var intaget i det af Kammarens enskilda Utskott år 1867 framlagda förslag till nyss nämnda arbetsordning, men blef af pluraliteten inom denna Kammare förkastad; och jag påminner mig särskildt, att Utskottets förslag i denna del föranledde en ganska liflig konversation, samt att detsamma upptogs mycket illa af flertalet inom Kammaren. Vill man nu komma derhän, att man anser en sådan kontroll nödvändig, har jag visst icke något deremot, särdeles som

jag för egen del varit angelägen om att deltaga uti voteringar i allmänhet, och som jag allra minst underlåtit att vara tillstädes vid de nu ifrågavarande stora, eller så kallade gemensamma omröstningarne; men otvifvelaktigt är nu här fråga om ett tillägg till gällande arbetsordning, och vid sådant förhållande anser jag det icke lämpligt att nu genast företaga förslaget till afgörande.

Ang. uppteckning af frågavarande ledamöter.
(Forts.)

Herr Hæggström: I strid med den siste ärade talaren anser jag icke detta förslag afse ett tillägg till Kammarens arbetsordning, utan endast att fatta ett särskildt beslut för denna riksdag. Jag har aldrig hört förslagsställaren yrka, att förslaget skulle införas i arbetsordningen och således blifva normerande för alla riksdagar, utan det är endast fråga om att för denna riksdag antaga förslaget. Nu frågas: är det klokt och riktigt att verkställa upprop eller icke; eller skall man, derföre att man var förslagsställare 1867 och då icke lyckades genomdrifva sin åsigt, af animositet nu motsätta sig förslaget. Mine Herrar, här komma under dessa dagar att rulla millioner. I Stats-Utskottets betänkande N:o 63 förekommer åtminstone ett förslag, der frågan gäller icke mindre än 36 millioner. Må hända kunde det vara helsosamt för herrar kommittenter att se, om vi här ställa oss grundlagens bud till efter rättelse och icke förfallolöst uteblifva; och ifall någon skulle vara nog lätt på foten att göra det, böra de då få veta hvar de hafva sin man. För min del kan jag icke finna, att förslaget afser något annat; och då anser man sig icke kunna fatta beslut i en så enkel och klar sak som denna? Skall det behövas bordläggning för en sak af så enkel beskaffenhet som denna, anser jag, att det behöfves 3 å 4 för andra frågor.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Herr Hæggström har icke något fog att karakterisera mitt uppträdande med anledning af Herr Lyttkens förslag såsom animosité. De, som följde gången af mitt anförande, äro i tillfälle att betyga, det Herr Hæggström i detta fall misstagit sig. Med hvad jag anförde rörande förloppet vid 1867 års riksdag afsåg jag att visa, att Herr Lyttkens framställning i sjelfva verket innebar ett förslag till ändring i gällande arbetsordning, fastän han icke uttryckligen uppgaf detta. Rigtigheten af denna min uppfattning vinner stöd deraf, att en ändring i arbetsordningen, sedan den blifvit af Kammaren vidtagen, skall omedelbart tjena till efter rättelse. 27 § i denna Kammares arbetsordning lyder nemligen sålunda: "Denna arbetsordning tjänar till efterlefnad, intill dess Kammaren, uppå derom i vederbörlig ordning gjord framställning, beslutar ändring i eller tillägg till densamma. Sådant beslut länder genast till efter rättelse".

Då visadt är, att uti det ursprungliga förslaget till arbetsordning ingick en bestämmelse af ungefär den beskaffenhet, som förefinnes hos den af Herr Lyttkens nu föreslagna, så torde det väl också vara klart, att Herr Lyttkens förslag i sjelfva verket till art och beskaffenhet är ett förslag om tillägg till arbetsord-

Ang. uppteck-
ning af från-
varande ledamöter.
(Forts.)

ningen. Men skulle Herr Lyttkens förslag endast afse att skapa en kontroll för denna riksdag på Kammarens ledamöter, så får jag tillstå, att förslaget då förefaller mig hafva en förhatlig karakter, ja en helt annan karakter än om det varit afsedt att tillämpas, intilldess Kammaren i detta afseende fattar ett annat beslut.

Icke vill jag tvista med Herr Talmannen angående hans uppfattning, att Kammaren i förevarande fall eger afslå förslagets bordläggning. Men jag vågar dock hoppas, att Kammaren skall medgifva den påyrkade bordläggningen.

Herr Rydin: Jag ber att få instämma med dem, som begärt det i fråga sätta förslaget bordläggning, af det skäl, att jag icke har klart för mig, huruvida nämnda förslag innebär ett tillägg till eller en förändring af den för Kammaren utfärdade arbetsordning eller icke. Ty jag kan icke denna arbetsordning så på mina fem fingrar, som utan tvifvel de herrar, hvilka motsätta sig denna bordläggning. Om detta förslag icke innefattar ett tillägg till arbetsordningen, så kan jag verkligen icke annat än stämpla detsamma såsom ledande till ganska stort godtycke, då nemligen ett så beskaffadt förslag, som detta, kan när som helst framställas och sålunda en eller ett par af Kammarens ledamöter skulle, om de så funne för godt, kunna gripa in med ett förslag och tillämpa detsamma med ens i en viss fråga. Hvertill tjenar väl Kammarens arbetsordning, om icke till att reglera sättet, hvarpå Kammarens förhandlingar böra försiggå, och huru skulle denna arbetsordning kunna tillämpas, om det tillstades, att, på sätt som blifvit ifrågasatt, när som helst införa modifikationer af densamma. Ty detta vore ett förfaringssätt, som, enligt min åsigt, skulle leda till de svåraste följder. Likasom man, efter hvad som berättas under frihetstiden, skulle vid åtskilliga voteringar hafva burit voterings-sedeln i munnen, på det att pluraliteten skulle blifva i tillfälle att kontrollera den röstades sedel, skulle man ju, om förevarande framställning genast och utan bordläggning, oaktadt yrkande derom skett, vunne godkännande, kunna för samma ändamål äfven nu föreslå och tillämpa enahanda eller dylikt partiintressena tje-nande förfaringssätt.

Herr Hedin: Jag, som för min del är vän af en grundlagsbestämmelse om *öppen* votering, har i sjelfva principen icke något emot representantens på hallandsbänken förslag. Men jag måste dock medgifva, att äfven mot förstnämnda åsigt kunna finnas betänkligheter, hvilka jag är benägen att respektera. Och hvad det nu väckta förslaget angår, måste jag anhålla om tid för att närmare få fundera på förslaget och påyrkar derföre detsammes bordläggande.

Herr Talmannen har redan tillkännagifvit sin åsigt, att Kammaren eger omedelbart afgöra frågan, om Kammaren så vill, *utan* afseende å begärd bordläggning. Jag vågar icke inlåta mig i tvist om, huruvida denna åsigt är riktig eller icke. Men jag ber att få

erinra, att jag vid ett föregående tillfälle, då jag stod temligen ensam om mitt påstående, det grundlagen medgäfvde, att hvarje ärende finge hvilas på bordet, om yrkande derom framställdes, slutligen fick rätt af den dåvarande Talmannen och sedan äfven af en del talare och bland dessa äfven några jurister, som förut bestridit rättigheten af min åsigt. Jag kan nemligen icke läsa 56 § Riksdagsordningen på annat sätt, än att det der förekommande ordet "genast" innebär, att en fråga, som rörer Kammaren enskildt, kan afgöras utan föregående remiss till Utskott. Ty det är derom, om Utskotts-behandling, den § handlar. Och liksom jag fick rätt förra gången, vågar jag nu påstå, att bordläggningsyrkandet bör leda till efterföljd, då det framstälts af några ledamöter, äfven om en stor majoritet är emot bordläggningen.

Ang. uppteckning af frånvarande ledamöter.
(Forts.)

Herr C. A. Larsson: För min del kan jag icke finna annat, än att Herr Lyttkens' förslag endast innefattar en verkställighetsåtgärd af såväl grundlagens, som denna Kammares bestämmelser, enligt hvilka den riksdagsman, som från riksdagsöfverläggningarna sig afhåller, skall plikta 10 kronor om dagen. Om Kammaren nu skulle uppskjuta afgörandet af här framställda förslag till morgondagen, med hvars utgång riksdagsmannaarfvodet upphör, så skulle det kunna inträffa, att de personer, frågan afser, derefter icke skulle hafva några arfvoden att innehålla till pliktens betalande. Jag har själf fått sota för uteblifvande från första uppropet, ena gången med 360 kronor och en annan gång med 30 kronor eller tillsammans 390 kronor, oaktadt jag båda gångerna var sjuk i hemmet och den ena gången skickade läkarebetyg jemte ny fullmakt till första dagen. Ja, detta minnes nog Herr Talmannen, hvilken lofvade och äfven gjorde försök, fast förgäfvdes, att ställa saken till rätta.

Jag anser förslaget vara en nyttig åtgärd för de stora frågor, som återstå af Kammarens verksamhet vid denna riksdag.

Herr Lyttkens: Om meningen med mitt förslag vore att göra en ändring i den för Kammaren utfärdade arbetsordning, så skulle Kammaren varit oförhindrad att nu tillåta denna ändring och att genast ställa sig densamma till efterrättelse. Men det finnes jemväl ett annat skäl för bifall till förslaget. Man måste nemligen taga i betraktande, att en del riksdagsmän för närvarande åtnjuta tjänstledighet och att det således skulle vara skäl uti att, med hänsyn till de viktiga frågor, som stunda, kunna få till protokollet antecknadt, om någon ledamot varit borta längre än vederbort. Och i detta afseende finnes ingen bestämmelse i arbetsordningen, som lägger hinder i vägen för att till protokollet taga hvilka som i en fråga röstat eller icke.

Herr Berg: Det är onekligen ledsamt för mig att icke hafva den kännedom om grundlagen och Kammarens arbetsordning, som de Herrar synas besitta, hvilka påyrka, att ett förslag, sådant som detta, skall, omedelbart efter dess framläggande, företagas till

Ang. uppteck-
ning af från-
varandeleda-
möter.
(Forts.)

afgörande. Jag har nemligen ännu icke lyckats få reda på något sådant stadgande, som det af Herr Carl Anders Larsson åberopade, enligt hvilket en riksdagsman skall plikta hvar gång han är frånvarande från något riksdagens sammanträde. Visserligen erinrar jag mig en paragraf i Riksdagsordningen, som säger, att den ledamot af Kammaren som sig vid Riksdagen ej i rätt tid — d. v. s. vid Riksdagens början — inställer och därför ej visar laga förfall, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet. Det finnes vidare i arbetsordningen ett stadgande, som säger, att vid *Kammarens första sammanträde* skall anställas upprop af dess samtliga ledamöter och namnen på de frånvarande i protokollet antecknas — just på det att dessa frånvarande må kunna efter sig företeende omständigheter åläggas den för uteblifvande stadgade påföljden. Om nu förhållandet, såsom Herr Carl Anders Larsson uppgifvit, skulle vara att en ledamot vore förfallen till böter hvarje gång han vore borta från något sammanträde, förefaller det mig underligt att i arbetsordningen, upprop af ledamöterna stadgas endast vid *Kammarens första sammanträde*, och ej vid alla öfriga. Jag vågar visserligen ej på grund häraf ifrågasätta rigtigheten af Herr Carl Anders Larssons nämnda uppgift, men jag ber Herrarne vara af den godheten att lemna mig någon tids anstånd för att leta rätt på och genomläsa det af honom afsedda stadgande och sålunda sätta mig in i frågan och taga reda på, huru med densamma verkligen förhåller sig, innan den företages till afgörande. Jag bekänner öppet och villigt, att jag icke besitter den säkra kännedom om innehållet af alla lagar och författningar, att jag tilltror mig kunna på stående fot fatta beslut i hvilken fråga som helst, och plägar därför vanligen före ett besluts fattande genomläsa de lagställen, som kunna blifva föremål för tillämpning. En sådan förmån är det som jag förbehåller äfven in fråga, som nu föreligger.

En talare framstälde såsom skäl för frågans snara afgörande den omständigheten, att det skulle vara godt att hafva en bestämmelse, sådan som den nu föreslagna, då det inom några få dagar blefve fråga om att "*låta millioner rulla*". För min del tror jag dock, att det icke blott när det rörer millioner, utan i afseende på *hvarje* förekommande fråga tillhör en representant att fullgöra sin pligt, och jag anser därför ej skäl vara för handen, att göra något undantag för vissa voteringar. Men äfven beträffande dessa millioner, kan jag icke se någon fara för, att de skola "*rulla bort*" derfore att till morgondagens plenum och för det ändamål, jag antydt, frågans afgörande uppskjutes; ty, äfven om ärendet skulle företagas först sedan de voteringar, som då skola ega rum, blifvit verkställda, så äro ju dessa voteringar icke af större vikt än de, som redan under Riksdagen försiggått; och förslaget öde kan i allt fall hinna afgöras, innan voteringarna angående de omtalade millionerna komma att ega rum.

Herr Wieselgren: Jag inskränker mig till att instämma med Herr Hedin.

Herr Rydin: Jag vidhåller mitt yrkande om bordläggning af detta förslag. Ty det är ganska ovisst, om Kammaren kan afgöra den, så att säga, på rak arm. 30 paragrafen i Riksdagsordningen säger, att "hvardera Kammaren eger att bestämma påföljd af böter för den Kammarens ledamot, som sig vid Riksdagen ej i rätt tid inställer och därför ej visar laga förfall eller som eljest, utan tillstånd af Kammaren, från riksdagsöfverläggningarne förfallolöst sig afhåller. Dessa böter tillfalla Statsverket". Men någon sådan påföljd finnes icke bestämd i arbetsordningen. Ty der står blott i 26 paragrafen att "ledamot, som undfått ledighet från riksdagsgöromålen, men utan laga förfall utblifver utöfver den för ledigheten bestämda tid, skall böta 10 riksdaler för hvarje dag han sålunda utblifver". Här af följer icke, att en ledamot af Kammaren, som är borta från en votering, skall drabbas af denna påföljd, då härom icke finnes något stadgadt. Och då nu här är fråga om att bestämman böter, så tror jag icke, att man kan göra det utan att ändra arbetsordningen.

Ang. uppteckning af frånvarande ledamöter.
(Forts.)

Herr Lyttkens: Då så många talare påyrkat förslaget bordläggning, vill jag icke motsätta mig detta yrkande, helst det för mig betyder ringa, om frågan blir afgjord i dag eller först i morgon.

Öfverläggningen angående yrkandet om bordläggning af Herr Lyttkens' ifrågavarande förslag förklarades härmed slutad; hvar efter Kammaren beslöt att samma förslag skulle hvila på bordet.

§ 10.

Herr *F. W. Dahl*, hvilken, med anledning af inträffadt sjukdomsfall inom sin familj, i sammanträdet den 6 innevarande månad undfått ledighet från riksdagsgöromålen under 5 dagar från och med den 8 Maj, erhö, på derom nu anmäld begäran och af samma anledning, ytterligare ledighet under åtta dagar, räknadt från och med denna dag.

§ 11.

Sedan Herr Talmannen nu aflägsnat sig och ledningen af Kammarens förhandlingar öfvertagits af Herr vice Talmannen, anmäldes till bordläggning följande inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets Memorial och Utlåtanden:

N:o 62, angående aflöningen för Justitie-ombudsmannen och de vid hans expedition anstälde tjänstemän och vaktmästare;

N:o 63, med anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af läneunderstöd för fullbordande af Bergslagernas jernvägsaktiebolags jernvägsanläggning än ock

väckta motioner angående dels inköp af Hallsberg—Motala—Mjölby jernväg, dels underdånig anhållan om förordnande af en komité med uppdrag att utreda, huruvida det må vara för staten fördelaktigt att förvärfva de med Statsjernbanesystemet i förbindelse stående enskilda jernvägar, dels ock anvisande af 30 millioner kronor till inköp af enskilda jernvägar;

N:o 64, i anledning af erhållen återremiss å Stats-Utskottets Utlåtande N:o 45, angående afsöndring af jord från sergeantbostället Bergane N:o 1 och öfverstebostället Kastellgården; och

N:o 65, i anledning af väckt motion om inställande af alla åtgärder för den nya bergslagsrättans påförande;

Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti en punkt af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 9, angående stämpelpappersafgiften; samt

Särskilda Utskottets Memorial N:o 3, angående aflöning åt Utskottets tjänstemän och vaktbetjening.

§ 12.

Grefve Sparre begärde ordet och yttrade: Under sistlidne riksdag uppdrogs åt vice Talmannen, Grefve Björnstjerna, Friherre Koskull, Herrar Dickson, Key, Carl Ifvarsson och Uhr samt mig att, för medel som blifvit bland Kammarens ledamöter subscriberade, anskaffa ett porträtt af Kammarens Talman för att dermed pryda Kammarens sessionssal. För utförande af detta uppdrag hafva komiterade lyckats vinna Fröken Amalia Lindegrens biträde och har artisten anmält att porträttet antagligen innan Riksdagens slut blir färdigt. Under sådana förhållanden får jag å komiterades vägnar hemställa, att Kammaren måtte besluta, att Grefve Posses porträtt, sedan det blifvit färdigt, skall uppsättas i denna Kammare samt att, om detta bifalles, komiterade må beymdigas utse den plats inom Kammaren der uppsättningen tills vidare bör ske och i sammanhang dermed vidtaga den förändring i placeringen af de redan förut i Kammaren befintlige talmansporträtt, som kan blifva af nöden.

Denna framställning blef af Kammaren bifallen.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Föredrogos och godkändes *dels* Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 36, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjunde hufvudtitel; och

N:o 37, angående regleringen af utgifterna under riksstatens
Åttonde hufvudtitel;

dels ock Banko-Utskottets förslag så väl till Riksdagens underdåniga skrifvelse N:o 39, med reglemente för Riksbankens styrelse och förvaltning, som äfven till Riksdagens skrifvelse, N:o 40, till Fullmäktige i Riksbanken, med öfverlemnande af bankoreglementet.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.